Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 153 (13642) | 1974 оной июлиин 3, среда | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮШҮҮЛНАЙ ОЛОШОРОГ ЛЭ!

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын талан абаһан юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуу-е бэелүүлхын түлөө оронойнай промышленностиин, дөө ажахын ба бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд бшагай һайнаар хүдэлмэрилжэ байна. Арадай ажахын лбари бүхэндэ ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ, лэдбэриие ашаг үрэ ехэтэй болгохын, эрхим һайн ша-ртай продукци ехээр, бага гаргашатайгаар абадаг боло-н тула ажалшадай коллектив бүхэндэ социалис мүры-эн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхын лөө бүгэдэ арадай хүдэлөөн бүхы орон доторнай дэлгэ-э һэн. Энэ һайн һайхан хүдэлөөндэ оронойнай нии-эл—Москва хотын түрүү предприятинуудай коллекти-үд эхи табиһан юм. Манай Буряадай республикын про-шленна предприятинуудай, транспортын, барилгын хинүүдэй, колхоз болон совхозуудай ажалшад бүхы вет арадта адли бүгэдэ арадай энэ хүдэлөөндэ эдэбхи-гээр оролсоһон байна.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһа-рилгын заводой С. И. Маковейн хүтэлбэрилдэг брига-н гэшүүд найман часай даабариие долоон час соо үргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан байгаа. Хяагтын ээрэлгэ-хэлгын фабрикын оёдолой цехэй хүдэлмэришэд Е. Е. мофеева, Н. Н. Чагдурова гэгшэд хубиингаа табан жэ-н түсэбые гурбан жэл хахадта дүүргэхээр шиндээ һэн. еспубликын промышленностиин бусад предприятинууд-колхоз ба совхозуудта, ажалшадай коллектив бүхэндэ мэ түрүү үүсхэл гаргаһан бригаданууд, хүдэлмэришэд он.

Табан жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүр-ын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хабаадал-гшад ажалай һайн үрэ дүн туйлана. Хубиингаа табан лэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэһэн бри-анууд, хүдэлмэришэд тухай баяртай мэдээсэлнүүд ре-кцида олон ородог болоо.

Зэдын аймагай Ленинэй орденто Борьёогой совхозой ута хонишод Дмитрий Яковлевич Свистунов, Социалис жалай Герой Гасарун Лубсанович Рабдаев гэгшэд рес-блика дотороо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Эдэ хоёр хэд һүүлэй хэдэн жэлэй туршада отарынгаа 100 эхэ нин бүриһөө 100 гаран хурьга абажа түлжүүлдэг боло-н байна. Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаевай хү-лбэрилдэг отарын хонишод юһэдэхи табан жэлэй тур-да хурьга абаха даабаряа байгша оной март һарада үргээ һэн. Тиигэжэ табан жэлэйнгээ даабариие аяар һараар уридшалан бэелүүлһэн байха юм. Нүхэр Свис-новой бригадын хонишод табан жэл соо хурьга абаха сэбөө бүри урид дүүргээ һэн.

Цыбинжап Аюшеевна Бадмаева дүй дүршэлөөр баян лоһон хонишон юм. Энэ нүхэр һүүлэй арбаад жэлэй ршада 100 хонин бүриһөө 100 гаран хурьга түлжүүл-, ганса Хурамхаанай аймаг соо бэшэ, бүхы республи-доторoo суурхана. Ажалша бэрхэ энэ хонишоной ота-нхид хурьга абаха талаар табан жэлэйнгээ даабариие ал болзорһоонь холо урид дүүргэнхэй. Ажалша бэрхэ э эхэнэр СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар хоёр-ёо һунгагдажа, нютагаархинайнгаа ехэ этигэл найда-рида дахин хүртэбэ.

Социалис Ажалай Герой Надежда Лазаревна Тад-шкинае республика соомнай мэдэхэгүй хүн хомор. Сэ-нгын совхозой бэрхэ энэ һаалишан 1971—1975 онууд-үнеэн бүриһөө һү һааха даабаряа республикын һаали-дай дундаһаа түрүүлэн дүүргэжэ шадаа. Тиигэжэ шэ-социалис уялга абаад, мүнөө арбадахи табан жэлэй сэбөөр һайн ажаллажа байна.

Хубиингаа табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид үргэһэн бригаданууд, хүдэлмэришэд республикымнай омышленна предприятинуудта, ой модоной ажахыда эр бүри олошоржо байнхай. Жэшээлэн хэлэбэл, Хурам-анай леспромхозой Василий Петрович Парамоновой ридадаг бага комплексно бригадын гэшүүд табан жэ-й түсэбөөр хараалагдаһан даабаряа байгша оной фев-лиин 25-да дүүргээ һэн. Тэдэнэр гурбан жэл хоёр һара о 148 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, Эхэ оронойн-о шэнэ барилгануудта эльгээгээ.

Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой А. П. удряшовой даадаг бага комплексно бригадын гэшүүд дэн жэлэй саада тээ һара соо 2000 кубометрһээ бага шэ модо бэлэдхэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа һэн. Энэ үүс-лынь «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудта лүүнаар дэмжэгдэжэ, республикын модошодой дунда иалис мүрысөөн шэнэ эршэтэйгээр дэлгэрһэн юм. Энэ игадынхид хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ шадаа — табан жэл о 92 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ гэһэн даабаряа э оной апрель соо бэелүүлээ. Социалис Ажалай Герой П. Кудряшовой бригадын гэшүүд табан жэлэй дүүрэ-ә үшөө 47 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ социалис лга абанхай. Түрүү бригадын гэшүүд энэ жэлэй түрүү-н үдэрнүүдһээ 1,5 халаанда хүдэлхэ гэһэн шэнэ үүс-л гаргаад, урагшатай һайнаар ажаллажа байна. Жэ-ээнь, энэ бригадынхид апрель һара соо 3600 кубометр одо бэлэдхэжэ, Буряад орондо дуулдаагүй ажалай үн-р бүтээсэ туйлаһан байха юм.

Хубиингаа табан жэлэй даабариие дүүргэгшэдэй тоо эр бүри олошорно. Улаан-Үдын «Теплоприбор» заво-й слесарь А. И. Плюснин, токарь А. И. Яковлев гэг-эд табан жэлэй даабариие дүүргэһэн тухайгаа һаяхан дээсэбэ. Ленинэй орденто ЛВРЗ-дэ, мяха-консервын мбинадта, авиационно ба прибор бүтээлгын заводуудта һэдынгээ табан жэлые гүйсэдхэгшэд олон. Хяагтын ээлгэ-нэхэлгын фабрикын оёдолшод Е. Е. Тимофеева, Н. Чагдурова, Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой дэлмэришэд А. Л. Меньшиков, И. В. Самсонович, В. Д. еташков, В. А. Севастьянов, мүн бусад предприяти-удай олон тоото хүдэлмэрилэгшэд табан жэлэй дааба-ие үглөө мүнөө дүүргэхэ дүтэлэнхэй.

Ажалай иимэ ехэ амжалтанууд имагтал хүдэлмэри-ю коммунис ёһоор хандажа, үндэр бүтээсэ туйлахын лөө хүдэлмэрилэгшэдэй үсэд шангаар оролдоһоной аар туйлагдаа бшуу. Энэмнай республикын хүдэлмэ-шэн ангиин, хүдөөгэй ажалшадай юһэдэхи табан жэ-й түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлгэдэ шадаал һаа ехэ битаяа оруулхын тула ажаллажа байһанай гэршэ боло-. Табан жэлэй даабаринуудые уридшалан дүүргэгшэд еспубликадамнай улам олошоржо байг лэ!

Тодорхойлхы жэлэй габшагай алхамууд

Ургаса харууһалгада— үдэр бүриин анхарал

ХАЛУУН ХАҺА

Наринай зүүн дабаанай таряалан. Үдэ шахаха тээшэ наранай шарахань бүри шангадажа, ааяма халуунай хаһа ороод байба. Хойгуураа ой модон халхабшатай хадыч энэ үбэр, наруули газарта һэрд гэхэ һэбшээгүй, наран бүришье шангаар шарахадал гэнэ.

Таряалангай нэгэ захада ерээд, Ким Дашиевич тракторайнгаа кабина сооһоо һүрэн буужа, духа дээрэнь бэлсылдэн байһан хүлһэ ябуудтаа аршасагаан, культиваторай шүдэнүүдтэ шагтагалдаһан шулуу, шохой үрмэдэһэ ногоо абажа хаяна.

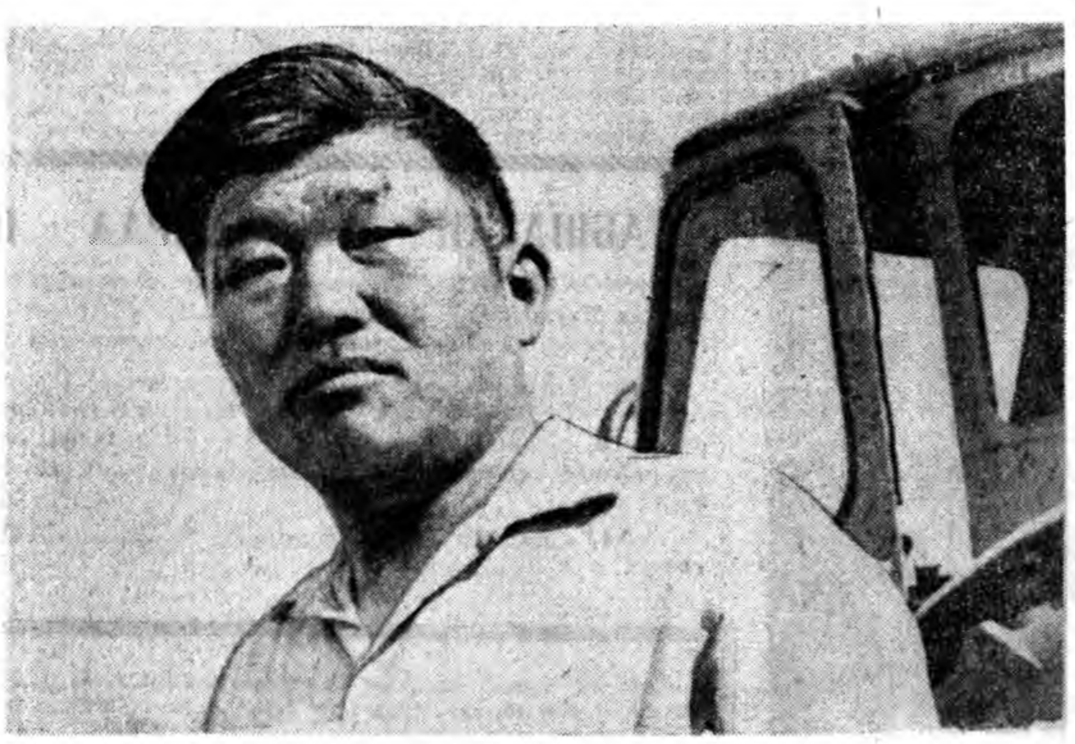
— Кукуруза гээшэмнай иимэл бүгшэм халуун газарта һайнаар ургадаг ургамал ха юм даа. Тиимэл хадань бидэ багаханшье һаань, хада гүбээ, үбэр наруули, ойн соорхой, хүнхэр газар оложо кукурузаяа таринабди, — гээд Ким Дашиевич хэлэнэ.

Нээрээшье, Наринай зүүн дабаанай таряалан хүрьһэнэйнгээ шанараар тиимэшье һайн газар гэхээр бэшэ. Тэгшэ бэшэ, налуу ташалбари, дээгүүрээ жэжэ шулуутай шаг, багахан тэбхэр газар. Имагтал һайн юумэнь гэхэдэ нэгэдэхеэр, наранай ходо шаража байдаг наруули, хоёрдохёор, малай байрада дүтэхэн һэн тула, шэбхэ зөөхэдэ, намарынь кукурузын ногоон ургаса сабшажа, силос дарахадашье фермэдээ дүтэ.

Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үнинэй механизаторнуудай нэгэн Ким Дашиевич Содномов урда тээнь арба гаран жэлдэ комбайнераар, һүүлдэнь «ДТ-75» тухэлэй тракторта хүдэлжэ байһанаа нёдондо өөрынгөө һайн дураар кукурузашан болохо гэжэ шиидээ һэн. Ушарынь гэхэдэ, энээнһээ урда жэлнүүдтэ саг үргэлжэ хүдэлхэ тусгаар кукурузашан гэжэ энэ Наринай отделенидэ байгаагүй шахуу. Хүнүүд ехэнхидээ нэгэ-хоёр жэл хүдэлөөд лэ һэлгэдэг бэлэй. Тиимэһээ тогтууритай һайн ургасашье абтажа бирагдадаггүй һэн.

Нэгэтэ нёдондо хабар отделениинь тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Василий Цыренович Митыпов тэрээнтэй уулзаад, иигэжэ хэлэбэ.

— Ким Дашиевич, кукурузашанаар хүдэлхэ таатай хүн олдохоёо болёод байна.

Хүршэ Ташаланай отделенидэ Фёдор Матвеев хэдэн жэлдэ кукурузашанаар таһалгаряагүй хүдэлхэдөөл, яһала бараг ургаса хуряана бшуу. Бидэ, наринаархин, тэдэнһээ юундэ дутаха болоо бибди. Өөһэдын нэгэ һайн лэ кукурузашантай болоогүйдэмнай болёо... Тиигэжэ хүсэд хэлэжэ үрдеэгүй байхадань, нүхэр Содномовынь тодожо абаад, хэлэбэ:

— Намайе кукурузашан боло гэхээ һанаа гүт даа? Теэд яахаб, туршаад үзээл даа. Кукурузын ёһоор ургаагүй һаань, Ким муугаар хүдэлөө гэжэ зэмэлхэгүй бэзэт? — гэжэ тэрэ энеэбхилбэ.

— Хари, шамайе арсахагүйл ёһотой гэжэ һанаа һэм, — гээд, бригадирынь баярлашаба.

Түрүүшын жэлдэ тиимэшье ехэ ургаса абтажа шадагдаагүй. Ган гасуур жэл байгаад, уһалагдадаггүй хадалиг газарайнь ургасые ехээр хатаагаа. Тиигэбэшье ургасаяа оролдосотойгоор харууһалһанайнгаа ашаар бүхы 130 гектар газарайнгаа га бүриһөө дунда зэргээр 150 үлүүтэй центнер ногоон эшэ намаа хуряагаа. Тэрээгээрнь Наринай фермын 200 үнеэдэй, хэдэн мянган эхэ хонидой эдихэ силос дарагдаа һэн.

Байгша ондо Ким Содномов кукурузынгаа таряалан дээрэ бүхэли үбэлдөө наг шэбхэ зөөгөө, хүр саһа тогтоохо хаалтануудые табяа. Хабартаа һайрамыень хэрэгтэй газартань хаажа абаа. Газараа хахалхынгаа урда тэндээ минеральна үтэгжүүлгэ тарааһан байна. Тиигэжэ Зүүн-Дабаан, Хүнхэр гэжэ газарнуудтахи поли дээрэ гектарай 20—30 тонно наг шэбхэ зөөгдөө, га бүхэндэ 2 центнер шахуу минеральна үтэгжүүлгэ тараагдаа. Таряалангаа һайнаар элдүүрилээд, тэндээ 5—6 хоног соо үрэһэе тарижа дүүргээ. Удаань кукурузын эшын гараагүйдэ дээгүүрнь тусгаар хүнгэхэн, богони шүдэтэй борной шэрэжэ, буртаг үбһэнэйнь үндэһэ таһалаа, тэрэнэй һүүлдэ эшэ набшын һая бултайжа байхада хоёрдохёо борнойлоо юм.

Мүнөө хүрьһыень һайнаар, зөөлэхэн хөөбэр шэнги болотор элдүүрилжэ, хүндэ катогоор даруулан тэгшэлжэрхиһэн таряалан дээрэнь кукурузын эшэ набша бултайжа, сэб сэхэхэн ногоон зуруудууд жэрылдэн харагдадаг болоо. Ким Дашиевич агрегадаа аалихан, нэгэ жэгдээр ябуулжа, һая гараһан эшэнүүдые гэмтээхэгүй гэжэ ехэл нарилна хэбэртэй.

— Энэ жэлдэ ходо хүйтөөр һалхилжа, хоёр удаа һүнинь хюруу унаа. Юрэдөөл, кукурузын ургасада харшахан лэ хабар байба. Тиигэбэшье һаа муу бэшэ ургаса гараха аабза гээд найданаб. Гектар бүриһөө 180—200 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абаха уялгаяа яажашье дүүргэхэл һанаатайб. Юуб гэхэдэ, газарнай яһала шиигтэй. Июниин тэн багаар хоёр дахин ехэ бороо ороо. Мүнөө кукурузын эшэ набшын үшөө бага, буртаг үбһэнэйнь томо болошоогүйдэ түргэн үгы хээгүй һаамнай, һүүлдэ хүшэ хүртэхээ болишохо бшуу, — гэжэ Ким Дашиевич хөөрэнэ.

Тиимэһээл тэрэ үдэрэй ааяма халуунии халуун гэнгүй, габшагай шангаар хүдэлнэ. Юуб гэхэдэ, үсөөхэн хоног соо гансаараа 130 гектарай ургасын зуруud хоорондохиие адагынь хоёр дахин элдүүрилжэ үрдихэ хэрэгтэй ха юм.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кукурузашан К. Д. Содномов.

Авторай фото.

ТУГАЛ ОЛООР АБТАНА

Гасаран Ошорович Нахансаков мал ажал дээрэ хүдэлжэ эхилһээр арба гаран жэл боложо байна. Энэ үе соо мал харууһалгаар баян дүршэлтэй боложо, Ахынгаа аймагай «50 лет Октября» колхозой түрүү малшадай нэгэн болонхой.

Дүршэлтэй энэ хүдэлмэришэн мал адуулагшаар ажаллахадаа жэл бүри һайн амжалта туйлана. Нүхэр Нахансаков үнгэрэгшэ жэлдэ даажа абаһан малаа һайнаар харууһалжа, 100 үнеэн бүриһөө 91 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ.

Харууһалдаг малынь ямаршье сагта тамир тэнхээ һайнтай байдаг. Энэ жэлдэшье малнуудынь һайнаар харууһалагдажа, ашаг шэмэ ехээр үгэнэ.

Гасаран Ошорович жэлэй эхиндэ абаһан социалис уялгаяа заатагүй дүүргэхэ зорилгогойгоор ажаллажа гарахадаа, һайн үрэ дүн туйлаба. Мүнөө үедэ харууһалагдажа байһан 140 толгой үхэрэйнь ашаг шэмэ һайн.

Мал ажал дээрэ хүдэлжэ баян дүршэлтэй болоһон Гасаран Ошорович амжалтаяа улам арьбадхаха зорилгоор бүхы хэмжээ абана.

П. ЖУЖАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУУТАНАЙ НЭГЭН

Бага наһанһаа колхоздо һаалишанаар хүдэлжэ эхилһэн Дулмажап Очиртаровна Будаева арбан жэлэй урда тээ колхозой правлениин, парткомой дурадхалаар тракторист Дармажап нүхэртэеэ эхэ хонидой отарые даажа абаһан юм. Богонихон болзор соо хонишоной мэргэжэл шудалжа, нютаг нугадаа эрхимлэжэ эхилээ бэлэй. Тиигэжэ Будаевтанай ажалша бэрхэ байһанда ноёхоноорхин омогорходог болоо.

Будаевтанай харууһалһан мал өөдэргэн, тобир тарганууд байжа, түсэб, уялгануудаа хододол үлүүлжэ байхадань урмашахаар һэн. Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада тэдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, толгой бүхэнһөөнь дунда зэргээр 3,2 килограмм нооһо хайшалаа юм. Энэ жэлдэ 606 эхэ хонидһоо 606 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр тэнжээжэ байнхай.

Иимэ амжалта туйлаһаниинь гайхалтайшье бэшэ. Тэдэнэр хонидоо һайнаар бэлшээдэг, саг соонь уһалдаг гуримтай. Искусственна үрэжүүлгэ шанартайгаар хэгдэдэг, хонидынь тарган байдаг тула тэдэнь һубайрдаггүй.

Дулмажап Очиртаровна даа-һан ажалдаа жэшээ харуулхаһаа гадна, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэрээндэ нютагайнь зон этигэл найдабаряа үзүүлжэ, сомоной Соведэй депутадаар гурба дахин һунгаһан байна. Эрхим амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө оло дахин Хүндэлэлэй грамотаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа юм. Бүхэсоюзна выставкэдэшье хэдэн удаа хабаадаа. Гүрэн түрэмнай ажалша бэрхэ малшанай хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэжэ, 1972 ондо тэрэниие «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар, 1973 ондо Хүндэлэлэй тэмдэг орденоор шагнаа бэлэй. Хонишоной үбсүүндэ Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн медаль, 1973 ондо ажалдаа шалгарһанай тэмдэг яларна.

— Минии ажалые гүрэн түрын иимэ үндэрөөр сэгнээд байхада, үшөө һайнаар хүдэлхэ дуран хүрэнэ, — гэжэ Дулмажап Очиртаровна хөөрэнэ. — Табан жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлтэйбди.

Ажалдаа абьяастайгаар хандадаг хонишон Будаевтанай хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһаниинь найдамтай.

С. БИЛИКТУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

...МЖАЛТААРАА ҺАНААГАА АМАРАНГҮЙ...

...нэйшье мэдэһээр энэ жэ-...хабар, зунай эхин бүхы ...адта, илангаяа һаалиин ...инүүдэй хүдэлмэрилэгшэд-...эрхэтэйхэн байгаа. Ходо ...эн, шанга һалхитай байжа, ...ээриин ногооной гараса ...удаараа.

...мэ эрхэ байдалда нэн тү-...үнеэдэй һү шэмые доошо-...лагүй гээшэ гол шухала ...аниинь элитэ. Тиимэһээ ...й эхинһээ хойшо хүдөө...хын хүдэлмэрилэгшэдэй ...союзна социалис мүры-...дэ оролсоһон манай совхо-...фермэнүүдэй һаалишад, ...ад бүхы арга боломжо, хү-...шадалаа элсүүлэн, айхаб-...оролдосотойгоор хүдэлөө. ...ы арга хургыень оложо, ...нэнүүднай бүри майн ба-...ха болотор таряа талха-...үйл, һолоомо һошо эһээн ...үлжа, үнеэдтээ эдюу-..., һү горитой һаажа шадаа. ...а ногоондо оролдосотой-...адуулаа.

...ды бэрхэтэй байдалай то-...ошье һаань, эдэ бүгэ-...ашаар бүхы дээрээ һү ...аа нэгэшье доошолуулаагүй, нёдондонойхидо орходоо зарим тэды дээшэлүүлжэшье шадаабди.

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй июниин 26-да совхозой бүхы гурбан фермэдэ хамта 6.600 гаран центнер һүн һаагдаһан байгаа һаа, мүнөө энэ үедэ 7.200 һайса гаран центнер һүн абтаад байба. Тиигэжэ ажахымнай гүрэндэ сагаан эдеэ тушааха хахад жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, июниин 20-до дүүргэхэ аргатай болоо. Тусхайлбал, нёдондо энэ үедэ 5 мянган центнер һү тушааһан байбал, харин мүнөө 5,5 мянга шахуу центнер һүн бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа. Ондоогоор хэлэхэдэ, жэлэй түрүүшын хахадай түсэбһөө гадуур 700 шахуу центнер һү Эхэ орондоо үгөөбди. Июнь һарын барагдатар үшөө 300—350 центнер сагаан эдеэн түсэбһөө гадуур тушаагдаба.

Энэ амжалтада манай Улааха Аралай фермэ (даагшань Д-Д. Жимбеев) хубитаяа ехээр оруулаа. Тус фермынхид нёдондо эды хирэдэ бүхыдөө 2 мянгаһаа үлүүтэй центнер һү һаагаад байһан һаа, мүнөө июнь һарын мэдээгээр 2.450 үлүүтэй центнер һү абаа. Жэлэй түрүүшын хахадта 1.380 центнер һү тушааха даабаритай аад, үнэндөө, тэрэнээ хоёр һараар урид дүүргэжэ, мүнөө түсэбһөө гадуур 700 шахуу центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулба. Эдэнэр май, июнь һарануудта хамта 400 центнер һү тушааха аад, 650 үлүүтэй центнер һү тушааһан байна.

Улааха-аралайхид жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 1.250 гаран килограмм һү һаагаа. Эндэхи түрүү һаалишад бүришье эрхим үрэ дүн туйланхай. Манай суута һаалишан Доржома Базаржапова үнгэрһэн үе соо үнеэн бүриһөө 1.440 гаран килограмм һү һаажа, аймагайнгаа бүхы һаалишадай мүрысөөндэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлжэ ябана. Тэрэшэлэн унинэй һаалишад: С. Чимитдоржиева, Ц. Дашиева, Л. Файзулина (Улааха-Аралай фермэ), В. Рекунова (Иннокентьевкын фермэ), Б. Санжимитыпов (Сагаан-Нуурай фермэ) гэгшэд баһал үнеэн бүриһөө 1.200—1.300 килограмм хүрэтэр һү һаанхай.

Фермэнүүдтэ зоотехническэ тоо бүридхэлэй һайжаруулагдаһан, искусственна үрэжэлгын гуримшуулагдаһанай ашаар һү һаали нилээд дээшэлэлсээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ нёдондо энэ үедэ 240 тугал абтаад, 410 үнеэд ороондо оруулагдаад байгаа һаа, мүнөө 255 тугал абтаад, 440 үнеэд үрэжүүлэгдээ.

Фермэ бүхэнэй хоорондо, һаалишадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэжэ, тэрэнэйнь дүн һара бүри согсолнобди. Мүрысөөндэ эрхимлэгшэдые урмашуулха түлөөһэнэй гурим тогтоогдонхой. Туйлаһан зарим тэды амжалтаараа һанаагаа амарангүй һаалишад, малшаднай мүнөө зунай хүхэ ногооной үедэ һаалиингаа малые зүбөөр, үдэр һүнигүй бэлшээжэ, һү шэмыень үшөөл дээшэлүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Б. САНЖИМИТЫПОВ,
Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой парткомой секретарь.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ МОСКВА БУСАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев июлиин 1-дэ Москва бусажа ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, тэрэшэлэн Гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров, ТАСС-ай Генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн Г. М. Корниенко тэрээнтэй хамта ерэлсээ.

США-гай Гүрэнэй секретарь Генри Киссинджер мүн лэ энэ самолёдоор Москва ерээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшанар К. У. Черненко, П. А. Абрасимов, КПСС-эй ЦК-гай хэрэгүүдые эрхилэгшэ Г. С. Павлов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. И. Блатов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй Министрэй орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи КГБ-гэй түрүүлэгшын орлогшо Г. К. Синев, бусад тусхай тушаалта хүнүүд нүхэр Л. И. Брежневые Внуковска аэродром дээрэ угтаһан байна.

США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд У. Д. Стессел угтагшадай дунда байлсаа.

США-гай ПРЕЗИДЕНТ Р. НИКСОНЭЙ БЕЛОРУССИ ЕРЭҺЭН ТУХАЙ

МИНСК. (ТАСС). США-гай Президент Р. Никсон һамгантаяа июлиин 1-дэ Крымһээ Минск ерэбэ.

Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Я. Киселев, БССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Е. Лобанок, бусад тусхай тушаалта хүнүүд Р. Никсониие, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүдые США-гай, СССР-эй ба БССР-эй гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн аэродром дээрэ угтаа. Аэродром дээрэ суглараһан минскынхид США-гай президентые амаршалһан байна.

Мотоциклистнүүдэй харуулаар үдэшүүлэн, автомашинанууд Минск шадар байрлаха газар руунь ошоо.

МИНСК. (ТАСС). Белоруссиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиум ба правительство сайлалга хэжэ, Америкын Холбоото Штадуудай Президент Ричард Р. Никсониие, тэрэнэй һамгые хүндэлөө.

Президенттэй суг ябалсаһан тусхай тушаалта хүнүүд сайлалга дээрэ байлсаа.

Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров, БССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ф. А. Сурганов, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Я. Киселёв, бусад тусхай тушаалта хүнүүд совет талаһаа сайлалга дээрэ байгаа.

Ф. А. Сурганов, Р. Никсон сайлалга дээрэ үгэ хэлээ.

МИНСК. (ТАСС). Белоруссиин ССР-эй хүтэлбэрилэгшэд США-гай президент Р. Никсонтэй июлиин 1-дэ эндэ уулзаа.

Республика, тэрэнэй үрдын ба мүнөөнэй байдал тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай үедэ совет арадай гаргаһан баатаршалга тухай, энэ дайнай үедэ белорусс арадай хохидолдо ороһон тухай, немец-фашис булимтарагшадһаа республикын сүлөөлэгдэһөөр 30 жэлэй ойе эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэжэ байһан Белоруссиин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров хөөрэлдөөнэй үедэ дурдан хэлэһэн байна.

БССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ф. А. Сурганов, Белоруссиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Я. Киселёв, республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд уулзалга дээрэ байлсаа.

МИНСК. (ТАСС). США-гай Президент Р. Никсон һамгантаяа Москва орохоёо июлиин 1-нэй үдэшэ мордобо.

Белоруссиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров, БССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Т. Я. Киселев, болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд, аэродром дээрэ суглараһан минскынхид США-гай, СССР-эй ба БССР-эй гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн аэродром дээрэһээ Р. Никсониие мордохуулаа.

США-гай ПРЕЗИДЕНТ МОСКВА БУСАЖА ЕРЭБЭ

США-гай Президент Р. Никсон һамгантаяа июлиин 1-нэй үдэшэ Москва бусажа ерээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор М. А. Яснов, Г. С. Дзоценидзе, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор И. В. Архипов, В. А. Кириллин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй министрнүүд Б. П. Бугаев, Е. А. Фурцева, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Промыслов, бусад тусхай тушаалта хүнүүд СССР-эй ба США-гай гүрэнүүдэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ Р. Никсониие угтаа.

США-гай Президентые үдэшэжэ ябаһан БССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ф. А. Сурганов, СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин, СССР-эй МИД-эй протокольно таһагые даагша Д. С. Никифоров мүн лэ энэ самолёдоор Москва бусажа ерэһэн байна.

США-һаа СССР-тэ байдаг посольствын хүдэлмэрилэгшэд угтагшадай дунда байлсаа.

США-гай Президент Р. Никсон мотоциклистнүүдэй харуулаар үдэшүүлэн Кремль соохи байра руугаа ошоо.

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ зорюулагдажа Кремль соо уулзалга болобо

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдэй хүндэлэлдэ зорюулан, СССР-эй Обороны министерство, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлени июлиин 1-дэ уулзалга хээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай үедэ Совет Эхэ оронойнгоо түлөө болоһон байлдаануудта шалгарһан совет сэрэгэй элитэ ехэ начальнигууд академи дүүргэгшэдтэй — командирнууд, политхүдэлмэрилэгшэд болон инженернүүдтэй хамта Кремлиин Ехэ ордон соо сугларaa. Һуралсалайнгаа һүүлээр холын ба ойрын гарнизонуудта, корабльнуудта, далайн-сэрэгэй ба авиационно баазануудта алба хэхээ ошохо залуу офицернүүдые сэрэгэй дээдэ һургуулинуудай профессорнүүд, багшанар халуунаар амаршалаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Обороны министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко уулзалга дээрэ үгэ хэлээ.

Сэрэгэй академинүүдые дүүргэгшэдтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгые тэрэ сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро уншаа.

(ТАСС).

Партиин XXIV съездын шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЭДЭ ТҮШЭГЛЭН

Улаан-Удын мяха-консервын комбинат шэнэдхэн байгуулагдажа, продукци үйлэдбэрилгээ ехэдхэжэ байна. Комбинадай хэдэн цех һэльбэн заһабарилагдаад, шэнэ түхеэрэлгээр хангагдаа.

Һаяхан комбинадай техническэ совет колбаса хэдэг заводые шэнэдхэн байгуулха проектнэ даабари баталба. Заводой эзэлдэг талмай үргэдхэгдэхэгүй, харин хуушан талмай дээрэһээ ехэ продукци гаргаха асуудал шиидхэгдэхэ юм. Олон янзын колбаса хэхэ орёо лини тодхогдожо байна. Сосиска, сарделькэ хэхэ ажал хүсэд оньһожоруулагдахаар, ашаа шэрэхэ, буулгаха ажал оньһожоруулагдахаар хараалагдаа. Шэнэдхэн байгуулгын хүдэлмэри хэһэнэй ашаар завод мүнөө үеынхиһөө 1,5 дахин ехэ продукци гаргаха юм.

Заводые шэнэдхэн байгуулга, тэрэниие бүтээсэ ехэтэй шэнэ түхеэрэлгээр хангалга комбинадые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ холын хараата түсэбэй ёһоор хэгдэнэ. Коллектив үйлэдбэреэ техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ хэдэн хэмжээ ябуулга хараалаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байна. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай ёһоор, комбинадай завод, цехүүдтэ нёдондо 11 шэнэ технологическа түхеэрэлгэ тодхогдоо. Гэдэһэ сэбэрлэхэ оньһожоруулагдамал лини ашаглалгада оруулагдаа. Түмэр баанхануудые хэдэг цехтэ автомат пресс тодхогдоһон байна. Баанхануудта мяха хэхэ, тэрэниие хабхаглаха, хүргэхэ лини хүдэлжэ эхилээ. Шэнэ түхеэрэлгын ашаар 600 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаһан байна.

Халаан соо 30 тонно шубуу үүсэлхэ шэнэ комплекс нёдондо ашаглалгада оруулагдаа. Үндэгэнэй порошок хэдэг цехтэ табан агрегат тодхогдожо, халаан соо 250 мянган үндэгэ порошок болгоно. Комбинадай компрессорнэ цех, котельни, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэхэ станци хүсэд оньһожоруулагдаһан, автомат аргаар хангагдаһан байна.

Техническэ дэбжэлтэ туйлаха, үйлэдбэреэ шэнээр зэбсэгжүүлхэ гол шэглэл комбинадта баримталагдана. Коллектив шэнэ, бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэ, автомат арга хэрэглэһэнэй ашаар үйлэдбэриин хуушан талмай дээрэһээ түрүүшынхиһээ ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болоо. Иигэжэ хэлээшые баримталхын түлэ хэдэн тоо харуулая. Энэ табан жэлэй эхинһээ хойшо комбинадай үйлэдбэриин хэмжээн 21 процентээр дээшэлһэн байна. Үйлэдбэриин гол фондנуудай нэгэ түхэриг бүхэнһөө продукци абалга 11 процентээр дээшэлээ.

Комбинадай коллектив энэ гол шэглэлээ бэелүүлхэдээ, үйлэдбэри эрдэм хоёрой холбоо бэхижүүлхэ гэжэ анхарна. Комбинат научно-шэнжэлгын институдай проектнэ организацинуудтай холбоо барисаатайгаар ажаллана. Жэшээлхэдэ, шубуу болбосоруулгын промышленностиин бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай туршалгын мастерскойнуудтай ажахын тоосоо баталанхай. Энэ институдай хүдэлмэрилэгшэд комбинадай коллективтэ ашатай туһатай зүбшөөл заабари үгэдэг юм. Шубуу үүсэлхэ цех барихада, институдай хүдэлмэрилэгшэд бодото ехэ туһаламжа хүргэһэн байна. Тэдэнэр комбинадай урлан нарижуулагшадай технологическа түхеэрэлгэ тодхохо, туршажа үзэхэ ажалдань сэхэ хабаадалсана.

Комбинат жэл ерэхэ бүри хүгжэжэ, шэнэ техникээр хангагдаха байна. Мүнөө үеын эрилтэдэ харюусамаар техникэтэй шубуу болбосоруулгын цех эндэ баригдаа. СССР-эй Мяханай, һүнэй промышленностиин министерство шубуу болбосоруулгын промышленностиин Бүхэсоюзна научно-шэнжэлгын институдай түсхай пункт Улаан-Удын мяха-консервын комбинадта байгуулха гэһэн шиидхэбэри абаа. Энэ тогтоол үйлэдбэри эрдэм хоёрой холбоо барисаа бүри хүгжөөхэ, нягта болгохо хэрэгтэ бага бэшээр нүлөөлхэ юм.

Комбинадай дирекци, партком, завком үйлэдбэриие шэнээр зэбсэгжүүлхэ талаар баталан абтаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэдээ, урлан нарижуулагшадай һүбэлгэн ухаан, уран гарта, тэдэнэй баян дүй дүршэлдэ түшэглэнэ. Комбинадай шэнэ юумэ үүсхэгшэд эдэбхитэйшүүлэй 16 бригадада хамтаржа, үйлэдбэриие оньһожоруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ олон шухала асуудал шиидхээ. Ганса нёдондо жэлэй туршада урлан нарижуулгын 150 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 130 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаһан байна.

Үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха ямар асуудалай мүнөө дээрээ шухала, түрүүшын ээлжээндэ шиидхэгдэхэ ёһотой байһаниинь эртээнһээ элирүүлэгдэжэ, түсхай темник зохёогдоно. Урлан нарижуулагшадай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхын, энэ хэрэгтэ олон хүдэлмэришэдые хабаадуулхын түлэ конкурс, харалганууд үнгэргэгдэнэ.

Оюун бэлигээ, мэргэжэл шадабаряа гаргажа, техническэ дэбжэлтэ туйлаха хэрэгтэ өөһэдынгөө горитой хубита оруулжа байһан эдэбхитэйшүүлэй дундаһаа хэдэн урлан нарижуулагшадые нэрлэе. Ахалагша механик Н. Хадаханов, техническэ фабрикадуудай цехэй слесарь В. Семенихин, түмэр баанхануудые хэдэг цехэй слесарь Б. Деревянных, гофротарна цехэй механик Б. Серебрянников жэл бүхэндэ олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлнэ. Буряадай АССР-эй габьяата урлан нарижуулагша М. Фефелов эдэбхитэйшүүлэй бригада хүтэлбэрилдэг. Энэ бригада техническэ талаараа ехэ ашаг туһатай хэдэн дурадхал оруулжа, гарай хүсөөр хэглэдэг ажал оньһожоруулаа.

Колбаса хэдэг заводһоо гадна, энэ жэлдэ комбинадай бусад зарим цехүүд шэнэдхэн байгуулагдахаар хараалагдаба. Арһанай түрүүшын элдүүри хэдэг цех һэльбэн заһабарилагдаха, шэнэ техникээр хангагдаха. Эндэ бүтээсэ ехэтэй поточно лини тодхогдохо юм. Техническэ фабрикадуудай цехэй үйлэдбэри саашадаа оньһожоруулагдаха байна. Малай хуурай белково тэжээл түсхай мэшээгүүдтэ хэнгүйгөөр сэхэ вагонуудта ашаха шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэхэ болоо. Мүнөө тэжээлтэй мэшээгүүд вагонуудта хүнэй гар хүсөөр ашагдана. Вагонуудта тэжээл ашаха ажал ойрын сагта дууһан оньһожоруулагдаха юм.

Хүнэй гарай хүсөөр хэгдэдэг бүхы ажал оньһожоруулха, продукци бага гаргашатайгаар бүтээн гаргаха, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха эрхэ байдал хүдэлмэришэдтэ олгохо хэрэгтэ зорюулагдаһан хэдэн хэмжээ ябуулга комбинадта һаядаа бэелүүлэгдэхээр хараалагдаа. Түсэбэй ёһоор хэгдэхэ энэ алхам, мүн үйлэдбэриие техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлхэ ондоошье хэмжээнүүд техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлхэ байна.

Г. ХАРЧЕНКО.

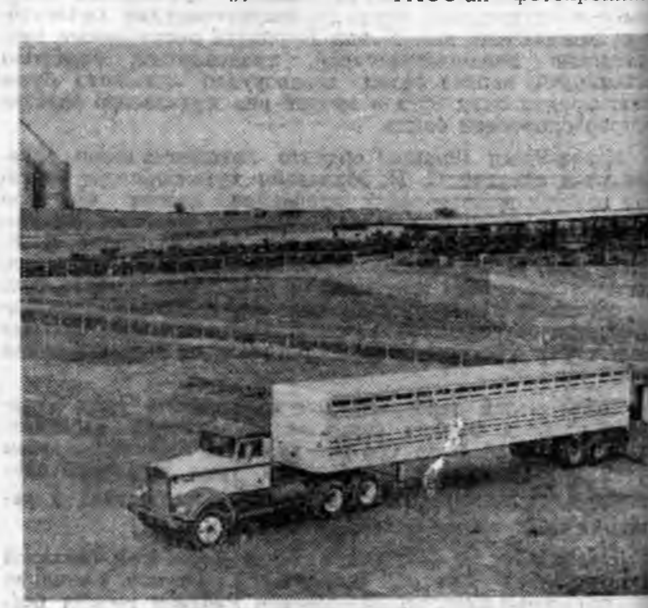
МАЛ АЖАЛДА — ПРОМЫШЛЕННА ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ

«БРАТСКАЯ» гэжэ фирмэ Ростовско областьдо байгуулагдаа. Мартыновска, Семикаракорско болон Цимлянска районуудай зургаан совхозууд тэрэнэй бүридэлдэ оронхой. 20 мянган мал байлгахаар хараалжа, Мартыновска райондо байгуулагдаһан эбэртэ бодо мал шахаха хүсэтэ бүлэг барилганууддые тэдэ залуу малаар болон тэжээлээр хангажа байха юм. «Ростсельстройн» барилгашад 160 гектар талмай дээрэ бетон дэбдиһэн зургаан зуруудые баряа. Тэ... нэй хоёр тээгүүр мал хооллуулха тэбшэнүү... табигданхай. Гурбан ...руудынь дээгүүрээ һара... шатай. Мүн силосэй тра... шейнүүд, оороһонү... склад, холимог тэжээл... завод байгуулагданхай.

Мүнөө энэ бүлэг бари...гын шахан таргалуулд... талмайнууд дээрэ 12 мя...ган мал тэжээгдэжэ ба...на.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүл... түхеэрэлгын зарим хү... харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

АМИДЫ БАЙГААЛИИЕ ХАМГААЛХА

Байгаалиие хамгаалха талаар РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин заседани июниин 28-да болоо. Россин Федераци дотор зэрлиг амитадые хамгаалха тухай хуулиие сахиха тушаа асуудал зүбшэн хэ... сэгдэнэ. РСФСР-эй Министр...нүүдэй Соведэй дэргэдэх... агнууриин ажахын ба за... веднигүүдэй главна управл...ниин начальник Н. В. Ел...сеев элидхэл хээ.

ГАБШАГАЙ АЖАЛААРАА ШАЛГАРНА

ИННОКЕНТИЙ Романович Загузин, Константин Петрович Иванов, Вениамин Митрофанович Максимов гэгшэд «Сельхозтехникын» түсхай шэглэлтэй Үдын отделениин эрхим түрүү жестянщигууд болоно.

Табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ «Сельхозтехникын» түрүү хүдэлмэришэд ажалдаа үдэр бүри үндэр амжалта туйлана. Эдэ нүхэднай үйлдэбэриингөө даабари һайн, эрхим шанартайгаар һара бүхэндэ үлүүлэн дүүргэдэг И. И. Емельяновай бригадада ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) И. Р. Загузин, К. П. Иванов, В. М Максимов.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ҺЭГЭ ЦЕХЭЙ ТҮРҮҮ ХҮНҮҮД

Цехэй начальник Виктор Иванович Красовский нигэжэ хэлэбэ: жэлдээ 1, 5 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбтэйбди. Манай цехэй коллектив юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй түсэб — даабаринуудые байгша оной декабриин 25 болотор дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна. Хүдэлмэришэдэй дунда ябуулдаг ойлгуулгамжын хүдэлмэришье энэ зорилго бэелүүлгэдэ зорюулагдана.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг цех. «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальда хүртэһэн слесарь Михаил Иванович Михалевтой уулзажа, ажал хэрэг тухайнь хөөрэлдэбэбди. Михаил Михалев мүнөө үйлэдбэриингөө график холо уридшалжа ябана. Тэрэ байгша оной хахад жэлэйнгээ түсэб июниин 15-да дүүргээ. «Манай заводой байгуулагдаһаар 10 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтахые оролдожо байнабди», — гэжэ Михаил Иванович хэлэбэ. Байгша оной июлиин 16-да энэ ойнь тэмдэглэгдэхэ юм. Тиихэдэ слесарьнууд К. П. Лосев, М. Н. Ананина, И. М. Поломошнова, маляр М. Я. Пашинская, оёдолшон Г. М. Клочкова болон бусад хахад жэлэйнгээ түсэб 5—10 үдэрөөр болзорһоонь урид дүүргэжэ, ажалдаа эрхим амжалта туйлаһан байна.

Цехэй хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөөн яһала һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Цехэй нэгэ ханадань гоёон шэмэглэгдэһэн самбар хүнэй анхарал татана. «Ажал — манай баялиг» гээд аржыса бэшэгдэһэн үгэнүүд эндэхи харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые согсолһон гаршаг болоно.

Эндэ коллективэй абаһан социалис уялгануудһаа эхилээд, спортын һонин хүрэтэр материалнууд һуурияа олонхой. Габшагай дорюунаар, саг үргэлжэ амжалтатайгаар ажалладаг К. П. Филиппова, Н. Г. Поломошнов, М. Я. Пашинская гэгшэд цехэй эрхим хүнүүд гэжэ тэдэнэй фото-зурагуудые харахадаа ойлгобобди.

Тэрэшэлэн үйлэдбэриин ветерануудай фото-зурагууд мүн лэ эндэ үгтэнхэй. Тиихэдэ бригаданууд хоорондын мүрысөөндэ И. Жуковай хүтэлбэрилдэг бригада социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана гээд эндэһээ мэдээжэ болоно.

С. ОЧИРОВ.

Табан жэлэй түрүүшүүл

ОЁДОЛШОН НОРЖИМА

Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын оёдолой цех... Эндэ орожо ерэхэдэ, зэргэлээд шахуу табигдаһан хоёр ута столой хоёр талаар хэдэн арбаад оёдолой машинканууд харагдана. Тэдэ машинканууд жэгдэхэнээр хүдэлжэ, ямар нэгэн дуунай аялга һануулхадал гэнэ. Цехэй эзэд — эхэнэрнүүд. Оёдолшодой дунда залуухан басагадшье, наһажаал эхэнэрнүүдшье бии. Цех соо ойрдоол хоёр-гурбан эрэ хүн бии хэбэртэй. Тэдэнэр оёдолшод бэшэ, харин машинкануудые заһабарилдаг слесарьнууд, мастернууд болоно.

Фабрикын оёдолой цехэй начальник Инна Федоровна Крылова коллективэйнгээ ажал хүдэлмэри тухай намдуу зохидхоноор хөөрэнэ. Тус цех предприяти соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябадаг юм. Эндэ ажалша бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд олон. Цехэй хэдэн оёдолшод юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид — гурбан жэл хахадта, дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргажа, «Табан үдэрэй даабариие дүрбэн үдэртэ» гэһэн уряа доро социалис мүрысөөн дэлгэрһэн юм. Тэрэ мүрысөөн байгша ондо бүри үргэдэнэ. Тэрэ һайхан үүсхэл гаргагшадай нэгэн Норжима Нимаевна Чагдурова болоно. Норжима Чагдурова хэлэһэн үгэеэ бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула оролдосотой һайнаар, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна гээд онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Норжима Нимаевна дунда зэргын бэетэй, даруу номгон зантай, өөр тухайгаа олон юумэ хэлэхэ дурагүй хүн. Ажаллажа байхыень харахада, тэрэнэй гарта ороһон элдэб янзын хубсаһан өөрөө оёгдоод, бэлэн болошохо хэбэртэй. Оёдолой машинкын хүдэлжэ байхада, хоёр гарайнь хургад ямар нэгэн хүгжэмэй инструмент дээрэ наадажа байһан хүнэйхидэ адли уриханаар нугаралдан ябахадал гэнэ. Юрэдөө, ажалда һайнаар дадаһан, хэхэ юумэеэ табан хургандаа адли мэдэхэ болоһон хүн гээд хэнэйшье ойлгохоор гээшэ ха.

— Нүхэр Чагдурова манай цехэй хүдэлмэрилэгшэдэй урдаа хаража, жэшээ абажа ябаха хүнүүдэй нэгэн юм. Энэ нүхэртэ ямаршье ажал даалгаа һаа, ходоодоо эрхим һайн шанартайгаар, саг болзор соонь дүүргэдэг гээшэ. Халаан бүриин даабариие үлүүлдэг заншалтай. Тобшохоноор хэлэхэ болоо һаа, хэнэйшье найдамаар, бэрхэ хүдэлмэришэн юм, — гээд фабрикын оёдолой цехэй начальник И. Ф. Крылова сугтаа хүдэлдэг нүхэрөө магтан хөөрэнэ.

Ажалша бэрхэ энэ эхэнэр ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикада хүдэлжэ эхилһээр арбан гурбан жэл болоо. Фабрикада хүдэлхэһөө урид Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай совхоздо малшан байһан юм. Фабрикада ерээд, түрүүшын долоон жэлэй туршада хубсаһа эсхэгшээр, һүүлэй зургаан жэлэй туршада оёдолшоноор хүдэлжэ байна. Эсхэгшын гү, али оёдолшоной ямаршье курса дүүргээгүй — дүршэлтэй хүнэй хажууда хүдэлжэ, дээдэ гарай мэргэжэлтэ болоһон намтартай.

Норжима Нимаевна тухай дээрэ хэлэһэн үгэнүүдээ баталхын тула хэдэн тоо, баримтануудые дурдамаар гээшэ ха. Түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, энэ нүхэр халаан соо 340 хубсаһанай (ехэнхинь үхибүүдэй үмдэдэг һооһон кофто ба үмдэнүүд, спортивна костюмууд) хамсынуудые һуулгадаг, захыень оёхо даабаритай юм. Тэрэнээ үдэр бүри 355—360 болгодог байна. Тиигэжэ һара бүриин үйлэдбэриие 120—130 процент дүүргэдэг заншалтай. Түсэбтэ даабариа дүүргэнгүй байха ябадал нэгэтэшье үзэгдөөгүй. Жэшээнь, энэ жэлэй май һарын түсэбые 146 процент бэелүүлһэн байха юм. Тэрэнэй бүтээһэн продукциин шанар ходоодоо эрхим һайн байдаг, голодоһон нэгэтэшье гарадаггүй.

«Юһэдэхи табан жэлэй даабариие дүрбэн жэлдэ» дүүргэхэ гэһэн социалис уялгаяа энэ нүхэр амжалтатай һайнаар бэелүүлжэ байна. Норжима Нимаевна мүнөө 1975 оной октябриин түсэбөөр хүдэлжэ байнхай. Энээн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, оёдолшон Н. Н. Чагдурова хубиингаа табан жэлэй даабариие энэ жэлэй июлиин эсэстэ гү, али августын эхеэр дүүргэхээр багсаагдана. Тиигэбэл табан жэлэй эхиндэ абаһан социалис уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхэнь гээшэ.

— Ямар онол арга ажалдаа хэрэглэжэ, түсэбөө хододоо үлүүлнэбта? — гэжэ манай хандахада, Норжима Нимаевна намдууханаар иигэжэ харюусана.

— Онол арга гэхээр юун байха һэм. Би юрын лэ хүдэлмэришэн хүм. Һанаад үзэхэдэм, даабарита ажалда эзэн ёһоор хандаха, үйлэдбэриин технологи наринаар сахиха хэрэгтэй гэжэ бодогдоно. Тиихэлэ ажалай журам гэжэ байха. Баһа тэрэниие шье мартажа болохогүй.

Зүб лэ даа, оёдолшон Чагдурова тон зүбөөр хөөрэнэ. Ямаршье ажалда ябаа һаа, оролдохол хэрэгтэй бшуу. Норжима Нимаевна коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэһөөр үнинэй. Үнэр бүтээсэтэ ажалаараа цехэй, фабрикын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүндэтэй болонхой. Тэрэ профсоюзай цехкомой гэшүүнээр һунгагдаһан байха юм.

Оёдолшон Норжима Нимаевна Чагдуровагай саашанхи ажалда ехэ амжалта, хубиингаа табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхыень хүсэе.

Б. ВАНЧИКОВ,
манай корр.

Хяагтын аймаг.

ҮРЭ ЕХЭТЭЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

(Хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай СССР-эй гадаадын экономическа харилсаанууд)

Колониализмын дарлалтаһаа сүлөөрөөд, хүгжэжэ эхилһэн залуу гүрэнүүдтэй манай ороной экономическа холбоон һүүлэй жэлнүүдтэ саашадаа амжалтатайгаар хүгжөө. Статистическэ мэдээнүүдэй ёһоор эдэ оронуудтай СССР-эй эрхилдэг худалдаа наймаан 1972 ондо 3358 миллион түхэриг байгаа һаа, 1973 ондо 4672 миллион түхэригэй болоо. Урда тээхи жэлнүүдтэншье худалдаа наймаа эрхилэлгын иимэ ехээр ургалта 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдтэ хүсэдөөр таараалдана. «Экономическа бэеэ даанхай байдалыень бэхижүүлхын тула Ази, Африкын ба Латиин Америкын хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай гадаадын экономическа, научно-техническэ тогтууритай холбоо али алиндаа ашатай туһатайгаар саашадань хүгжөөхэ» зорилго түсхайлбал энэ түсэбөөр табигданхай. Бүри В. И. Ленинэй тодорхойлһоной ёһоор национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй холбоо байгуулха зорилготой социалис оронуудай хараа шэглэлдэ иимэ политика хүсэдөөр тараалдана. Хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай Советскэ Союзай ба СЭВ-эй гэшүүн бусад социалис оронуудай тогтооһон экономическа харилсаа холбоон империализм ба шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүүсэн тэдэнэй хамтааран хэхэ тэмсэлэй шухала нүхэсэл болоно үгэнэ. Иимэ харилсаа холбоон шэнэ ёһоор — тэгшэ, бүрин эрхэтэй байха, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, али алиндаа ашатай туһатай байха гол ёһонуудта үндэһэлэн, уласхоорондын экономическа харилсаануудые шэнэдхэлгэдэ мүн лэ туһална. Манай ороной, мүн хүгжэжэ эхилһэн гүрэнүүдэй экономическа хүгжэлтын зорилгонуудта эдэ оронуудта СССР-эй байгуулһан холбоон хүсэдөөр таараалдана.

Дээрэ заагдаһан гол ёһонуудай хажуугаар бидэнэй хоорондохи харилсаанда туһаламжа ба дэмжэлгэ үзүүлхэ ёһотойл интернациональна арганууд хэрэглэгдэдэг болоо гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Иимэ түхэлэй харилсаанууд империалис мүлжэлгын гуримһаа үндэһөөрөө илгаатай байхаһаа гадна, тад ондоонууд. Хэрбээ хүгжэжэ эхилһэн оронуудта капиталис харилсаа тогтоохые, эдэ оронуудые түүхэй эд тэдэндэ үгэдэг лэ газар болгохые империалис оронуудай оролдодог байгаа һаань, харин шэнэ түхэлэй колониализмһаа дулдыданги байхаяа болилгодонь, өөрын экономико байгуулгадань залуу национальна гүрэнүүдтэ туһалхые социалис оронууд эрмэлзэнэ. Тиимэһээ хүгжэжэ эхилһэн оронуудай национальна экономикодо гүрэнэй сектор байгуулгада ба бэхижүүлгэдэ туһалха гэжэ Советскэ Союз, Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гэшүүн бусад оронууд оролдоно.

Эгээл иимэһээ хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай СССР-эй байгуулһан гадаадын экономическа холбоон түсхай уг зорилготой юм. Хамагай түрүүндэ эдэ холбоон экономикоёо хүгжөөхэ түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудые шиидхэлгэдэнь туһална. Өөһэдынгөө материальна баялигые ба хүдэлмэриин хүсые, арадайнгаа ажахые хүгжөөхэ талаар урдаа табиһан зорилгонуудаа дүүргэхын түлөдэ түргэнөөр, үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг болоолгодонь хүгжэжэ эхилһэн оронуудта эгээн лэ ехээр туһалхые Советскэ Союз эрмэлзэнэ.

Хүгжэжэ эхилһэн оронуудтай СССР-эй байгуулһан экономическа харилсаануудай баһа нэгэ онсо шэнжэнь гэхэдэ, тэдэ ехэ нугархай тааруугаар бэелүүлэгдэнэ. Эдэ харилсаанууд нэгэ гү, али хэдэн зорилго бэелүүлгэдэ имагтал зорюулагданхай бэшэ юм. Эдэ харилсаануудай хүгжэлтые шэнжэлжэ үзэхэдэ, промышленностиин, хүдөө ажахын, наука ба техникын хүгжэлтэһөө уламжалан шэнэ хубилалтануудай боложо байһые обёоржо болохоор байна.

Шэнэ гүрэнүүдэй бии болохо үедэ тэдэнэй газаа тээшэнь худалдадаг юумэнүүд хэдэхэн лэ эд бараагаар хизаарлагдадаг, харин ондоо оронһоо хэдэн зуун ондоо эд бараа худалдажа абадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, 1958 ондо Египет үнэндөө гансахан лэ хлопок худалдадаг байгаа. Удаань экономикынгоо хүгжэхэдэ Египет бүд, утаһа, нефть ба нефтепродуктнуудые, хара металл, прокат, далайн судна болон бусад зүйлнүүдые худалдадаг болоо. Эдэ бүгэдэ түүхэтэ богонишог үе соо туйлагдаа, хүндэ ба хүнгэн промышленностиин хэдэ хэдэн предприятинуудта түхеэрэлгэнүүдые үгэдэг, тэдэнэй барилгадань туһалдаг Советскэ Союз горитой үүргэ дүүргээ. Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаһан Асуанска гидроэнергетическэ ехэ барилга, Хелуанска металлургическа комбинат, Александрийска судоверфь болон бусад бэеэ даанхай Египедэй Араб Республикын омогорхол болоно. Түхеэрэлгэнүүдые, бусад эд бараа үгэһэнэйнгөө түлөө манай орон Египедһээ хлопогһоо гадна, элдэб эд бараа, тэрэ тоодо бүд, гутал, үрэ жэмэс болон бусад зүйлнүүдые абадаг байгаа.

Индитэй Советскэ Союзай байгуулһан экономическа харилсаан али алиндаа ашатай туһатай, үрэ ехэтэй харилсаа холбоо тогтоолгын баһа нэгэ эли тодо жэшээ болоно. Эдэ харилсаанай тогтожо байха үедэ 50-яад онуудта Инди манай орондо угаа үсөөхэн янзын зүйлнүүдые худалдадаг байгаа. Энэ хадаа Индиин экономикын ушөөл колониальна шэнжэтэй байһыень харуулдаг байгаа. Тиихэдэ Инди бүхыдөө, мүн Советскэ Союзда гол түлэб түүхэй эд худалдадаг байһан юм. Ороной экономикын хүгжэхэ тудам түүхэй эдэй орондо бүтээгдэһэн бэлэн эд бараан улам ехээр худалдагдадаг болоо. Хүндэ ба хүнгэн промышленностиин предприятинуудые бодхолго Индиин ондоо тээшэнь худалдадаг юумэнүүдые горитойгоор хубилгаан олон болгоо. Машина ба түхеэрэлгэнүүд хара металл, прокат, химиин эд бараан, аккумуляторнууд, эсэстэнь электронно-тоололгын техникын продукциешье Инди ондоо тээшэнь худалдана. Тэрээнтэй хамта, сай, джут мэшээгүүд, трикотаж, бүд, гар урлалгын зүйлнүүд гэхэ мэтын өөрынгөө заншалта эд бараа Инди манайда үгэдэг. Эдэ бүхы эд барааень СССР ходоодоол абажа байдаг юм. Советскэ Союзай ба Индиин хоорондохи экономическа харилсаа холбооной үрэ ехэтэй байһан тухай дэлхэйн хэблэлэй хуудаһануудта бага бэшээр бэшэгдэһэн байха юм. Советскэ Союзай туһаламжатайгаар Бхилаида, Бокарада, Дургапурта, Ранчида, Нейвелидэ болон бусад газарнуудта бодхоогдоһон томо барилгануудай нэрэнүүд үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Угаа орёо эрхэ байдалда баригдаһан, шэнэ техникээр хангагдаһан промышленна томо предприятинууд Индиин бэеэ даанхай хүндэ промышленностиин гол хубинь болоно. Бхилаидахи металлургическа томо барилгада сэгнэлтэ үгэхэдөө, американ «Стил корпорейшн» компаниин научно-шэнжэлгын институдай ахамад металлург ба директор Е. Смит ингэжэ хэлээ: «Барилгаар ородууд рекорд туйлаба. Энэ хадаа онсо шэнжэ шанартай арадай хэһэн асари ехэ хүдэлмэриие харуулна. Тэрээнһээ гадна, Бхилаидай барилга таһалгарягүйгөөр үйлэдбэрилхэ талаар США-да минии хараһан ямар нэгэн ондоо барилгада орходоо һайнаар ухаалан зохёогдожо баригданхай».

Индидэ Советскэ Союзай худалдадаг юумэнүүд ехээр хубилаа. Хэрбээ 50-яад ба 60-аад онуудай эхеэр СССР-һээ Индидэ тракторнууд, бульдозернууд, хүдөө ажахын машинанууд, кузнечно-прессовэ түхеэрэлгэнүүд, экскаваторнууд, зарим түхэлэй станогууд олоор эльгээгдэдэг байгаа һаа, Индидэ автотранспортна өөрын промышленностиин хүгжэхэ тудам, тэрэшэлэн хүндэ машина бүтээлгын заводуудай ашаглалгада үгтэхэдэ, дурсагдаһан түхэл янзын зүйлнүүдые манай ороной тэрээндэ худалдалга үсөөржэ ороһон байгаа. Тэдэнэй орондо промышленностиин ба хүдөө ажахын шэнэ һалбаринуудые байгуулхада шухала хэрэгтэй бусад түхэлэй машинанууд ба түхеэрэлгэнүүд худалдагдана. СССР Инди хоёрой хоорондохи худалдаа наймаан удаан болзорой хэлсээнүүдэй ёһоор эрхилэгдэнэ, энэнь түсэбэй ёһоор, зорилго хүсэнгеэр, тогтууритайгаар худалдаа наймаанай эрхилэгдэдэг байһые хамагай түрүүндэ гэршэлжэ үгэнэ. Энэ худалдаа наймаанай дэлхэйн эд бараанай дэлгүүр дээ... хи сэнгүүдээр эрхилэгд... байһые дурдаһанай ү... бэзэ. Хоёр талын, мүн о... талын экономическа хар... саа холбоо али али... ашатай туһатайгаар, уд... саг соо, ехэ хэмжээтэй... байгуулха шухала гээд... найрамдалда дуратай х... нүүдэй бүхэдэлхэйн Мос... дахи конгресс дээрэ үгэ... лэхэдээ, КПСС-эй ЦК-... Генеральна секретарь Л. ... Брежнев онсолон тэмдэгл... «Энэ хадаа гансахан Евр... до бэшэ, харин бүхы т... нүүдтэ, манай үдэрнүү... хи уласхоорондын бүхы ... номическа холбоондо хам... дана. Гүрэнүүдэй хоорон... хи амгалан ёһоной хари... нуудые материальна та... найдамтайгаар батадхаха ... га байһан туладань иимэ ... рилсаа байгуулхые бида... хүсэнэбди» гээд тэрэ үз...

Хүгжэжэ эхилһэн ... нуудтай Советскэ Союз... мүн СЭВ-эй гэшүүн бу... оронуудай байгуулһан ... номическа харилсаан гү... нүүдэй хоорондохи шэнэ ... хэлэй харилсаануудай ... шээ лаб боложо үгэнэ. Х... жэжэ эхилһэн гүрэнүү... национальна экономико б... гуулгада ба хүгжөөлг... шадаха туһаламжаяа үзү... хые СССР эрмэлзэнэ. КП... эй XXIV съездын шиидх... ринүүдэй ёһоор, эдэ хар... саанууд саашадаа хүг... бэхижэхэ байна.

Н. ШИРЯЕВ,
экономическа эрдэмэ... кандидат.
(ТАСС).

СИБИРИИН ГАЗАРАЙ БАЯЛИГ ТЭЭШЭ

Байгал-Амарай түмэр замай барилгын оршондо Эрхүүгэй геологууд бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ эхилбэ.

— Байгал-Амарай түмэр зам хэдэн областьнуудай, автономито республиканууда газар дээгүүр баригдаха байна. Манай Эрхүүгэй область соогуур баригдаха энэ зам шадар элдэб ашагта малтамалнуудай ехэ нөөсэ баялигууд нээгдээ гэжэ Эрхүүгэй геологическа управлениин начальник В. Е. Рябенко ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. — Байгалай хойто хизаар Кирнегэ мүрэнэй баруун һалаа һабануудта — БАМ-һаа урдуур 60—80 километртэ полиметаллическа рудануудай, талька шулуунай баялигууд нээгдээ. Хара тулган, цинк, флюорит, барит, мүнгэнэй холисонууд, шэморой шухаг металлнууд эндэ бии. Уридшалан багаажалагдаһанай ёһоор, талька шулуунай, полиметаллическа рудануудай нөөсэнүүд яһала ехэ байна. Тиимэһээ эндэ ашагта малтамал шанаржуулгын ехэ ехэ предприятинуудые бариха аргатайбди.

Эгээл иимэһээ барилгын материалнуудые шэнжэлэн нээлгэдэ геологууд гол анхаралаа хандуулна. Байгал-Амарай түмэр замай баруун захада барилгын шулуун, элһэ хайр, шабар, известняк элбэг хүрэхөөр юм. Эдэ бүгэдые түмэр замай барилгын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ бүрин ашаглажа болоно.

Жэшээнь, Усть-Кутай доломидуудые барилгада үргэнөөр хэрэглэжэ болоно гээд шэнжэлгэнүүд элирхэйлэн харуулаа. Карбонадай зүйлнүүдые, элһэ хайр барилгада хэрэглэхэдэ, тааруу байна. Ленэ мүрэнэй баруун бэедэ олдоһон шабараар хирпиисэ, черепицэ ба барилгын бусад керамика үйлэдбэрилхэдэ, мүн лэ таарамжатай юм.

Байгал-Амарай түмэр замай баригдахада, ашагта малтамалнуудаар баян газарнуудта — Бодайбо болон Мамско-Чуйска — транспортна холбоо барисаан нилээд һайжарха. Эндэхи байгаалиин баялигуудые бүрин ашаглаха арга олгохо байна.

Мүнөө Мамско-Чуйска район манай орон соо малтагдан абтадаг слюда-мусковидай дүрбэнэй гурбан хубиниень үгэдэг юм. Шэнэ түмэр замай баригдахада, слюдагай уурхайнуудта полевой шпат олзоборилхо аргатай болохобди. Энэ хадаа барилгын керамика ба электрокерамика үйлэдбэрилгэдэ шухала хэрэгтэй түүхэй эд болоно. Гэхэ зуура, электроизоляционно материалнуудые үйлэдбэрилгэдэ шухала хэрэгтэй жэжэхэн слюдае үлөөнгүй абаха хэрэгые эмхидхэхэ шухала.

Нефтиин, газай баялигуудые шэнжэлэн бэдэржэ, нээхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Ленын ба Доодо Тунгускын хоорондо нефтиин-газай нөөсэ баялигтай. Яракинска ашагта малтамалтай газар олдонхой. Йодтой, бромтой шэнгэн бодосой хэбтэшэ мүн лэ нээгдэһэн байна.

Эрхүүгэй областиин дэбисхэр дээрэ 300 мянга гаран дүрбэлжэн километр газарта Байгал-Амарай түмэр зам нүлеөгөө үзүүлхэ юм. Энэ үргэн ехэ дэбисхэрэй дүрбэнэй нэгэ хубидань геологическа буулгабари наринаар хэгдэнхэй. Байгша ондо 4800 дүрбэлжэн километр дээрэ геологическа буулгабари хэгдэхэ. Ерэхэ жэлдэ мүн лэ эды шэнээн талмайда иимэ ажал хэгдэхээр хараалагдана. Хүдэлмэриин хэмжээе улам үргэдхэхын тула геолого-буулгабариин гурбан партии нэмэгдэжэ эмхидхэгдэхэ юм. Байгал-Амарай түмэр замай барилгын оршондо аэрогеофизическэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ, нютагай геофизическэ шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ.

Байгал-Амарай түмэр замай ехэнхи хубинь хүтэл шэлэнүүдтэй, ой тайгатай нютагуудаар үнгэрхэ юм. Тиимэһээ экспедицинүүд, партинууд хүсэтэ автомобильнуудаар, тягачнуудаар, бульдозернуудаар, үрэмдэлгын станогуудаар хангагдана. Гражданай авиациин нютагай подразделенинүүд эдэнэртэ вертолёдуудые үгэхэ байна.

— Зүүн-Сибириин байгаалиин нөөсэ баялигуудые шэнжэлэн нээлгэдэ Эрхүүгэй геологууд хододоо эдэбхитэйгээр хабаададаг, барилгашадта талмайень уридшалан бэлдэжэ үгэдэг, шэнэ барилгануудай, промышленна предприятинуудай минерально-түүхэй эдэй үндэһэ һуури байгуулдаг байгаа, — гэжэ В. Е. Рябенко хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ хэлэбэ. — Тайшет — Ленэ гэһэн түмэр замай барилгада, Эрхүүгэй ба Братска ГЭС-үүдые бодхоолгодо, Коршуновско ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай ба барилгын индустриин хэдэ хэдэн предприятинуудые бодхоолгодо манай геологууд ехэ туһа хүргэһэн байна. Байгал-Амарай түмэр замай барилгын хүдэлмэриие улам үргэн дэлисэтэй болгохын тула, манай ороной зүүн районуудай газарай гүн дундахи нөөсэ баялигуудые түргөөр шэнжэлэн нээхын тула геологууднай бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа элсүүлхэ юм.

(ТАСС).

Эрхүү.

ҺУРГУУЛИИН МУЗЕЙ СОО

Эхин классуудай һургуули 1908 ондо Баргажанай адаг тосхондо анха түрүүшынхеэ нээгдэһэн намтартай. 1949 ондо дунда һургуули болгогдоо һэн. Константин Матвеевич Шелковников тэрэ сагһаа хойшо таһалгаряагүй тус һургуулиин директоорээр хүдэлнэ.

21 наһандаа хоёрдохи группын инвалид болоһон галагша сержант 1943 оной һүүл багта фронтһоо түрэл Баргажандаа бусажа ерээ бэлэй. Сталинград шадар болоһон хатуу шэрүүн байлдаанда тэрэ хабаадалсажа, хүндөөр шархатаа һэн. Хоёр гартаа таягтай дайнһаа бусаашье һаа, һургуулиин директорэй тушаал дурадхахадань арсабагүй.

Константин Матвеевич хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын үдэрһөө аха үетэнэй революционно дайшалхы болон ажалай алдар солын ёһо заншалай үльгэр жэшээ дээрэ һурагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулдаг байгаа. Энээнэй тулада түрэл хизаарайнгаа үнгэрһэн саг тухай материалнуудые суглуулжа эхилбэ.

Декабристнууд аха дүү Вильгельм. Михаил Кюхельбекертэн Баргажан нютагта ажаһууһан, ажаллаһан байна. Тиихэдэ Михаилынь Баргажан тосхондо наһа дүүрэжэ, эндээ хүдөөлүүлэгдээ бэлэй. Мүнөө декабристнуудай 126 портрет һургуулиин музейдэ хадагалагдажа байдаг.

Декабристнуудһаа гадна, түрүү үзэл бодолойнгоо түлөө сүлэгдэһэн эрдэм номтой хүнүүд Баргажанда олон байгаа. Тиимэһээ Баргажан голдо ажаһууһан зон эрдэм һургуулитай байһанаараа бусадһаа шалгардаг һэн. Жэшээлхэдэ, 1897 оной тоо, баримтын ёһоор, Баргажанай уездын хүн зоной 17 процент, Дээдэ-Үдын — 12,3 Сэлэнгын — 7,7, тиихэдэ бүхы Сибириин зоной 9,9 процент эрдэм һургуулитай гэжэ тоологдодог байгаа. Энэ жэшээ юу харуулнаб гэхэдэ, хаанта Россиин түрүү үзэлтэй хүнүүд иишэ сүлэгдөөд байхадаа, нютагай зоной дунда гэгээрүүлгын ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг байгаа бшуу.

1-дэхи интернационал байгуулалсаһан ород революционернүүдтэй холбоотой гэжэ гэмнэгдээд, Измайловска полкын подпоручик Н. П. Григорьев 1862 ондо иишэ сүлэгдэһэн байгаа гэжэ түүхын документнүүдһээ мэдээжэ. 1878 ондо «Земля и Воля» гэжэ нюуса бүлгэмэй гэшүүн 22-той студент Н. С. Тютчев, 1880 ондо ородой революционно үзэлтэй, эрдэм һургуулитай бүлэг залуушуул иишэ сүлэгдэһэн байгаа.

1964 ондо В. И. Ленинэй музей, 1967 ондо хизаар ороноо шэнжэлхэ хоёрдохи музей һургуулида нээгдэһэн юм. Агуу ехэ вождиин нэрэ зүүһэн музей оронойнгоо В. И. Ленинэй бүхы музейнүүдтэй бэшэг абалсадаг. Владимир Ильичэй ажабайдал, ажал ябуулга тухай һонирхолтой юумэнүүд ГДР-һээ абтаһан байна. Мүнөө тус музейдэ 2500 экспонат тэрэ тоодо В. И. Ленинэй түбэй музейһээ абтаһан «Искра» газетын 52-дохи номер бии юм.

Бидэнэрэй һургуулида айлшалан ерэһэн үдэр хоёр аймагай һургуулинуудай географиин багшанар семинарта ерэнхэй, музейе һонирхон хаража байгаад һэн. Удангүй хүршэ Прибайкалиин аймагай Турка тосхоной һургуулиин 25 һурагшад эндэ айлшалан ерэбэ. Хүнүүдэй һонирхон харамаар юумэн эндэ олон.

Һургуулиин, нютагай колхозой болон загаһанай комбинадай байгуулагдаһан түүхэ, аймагай суута хүнүүдэй фото-зурагууд һургуулида бии. Жэшээлхэдэ, тус аймагай Социалис Ажалай 13 Герой тухай материал олоной анхарал татадаг. Мүн тус һургуулида хүмүүжэжэ ажалай арюун замда гарагшад тухай альбомууд, стендүүд музейдэ олоор табяатай байдаг. Һургуули дүүргэгшэдтэй уулзалганууд ходо үнгэргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, 50-яад ондо энэ һургуули дүүргэжэ гараһан 25 хүн 1972 ондо эндэ суглараа бэлэй. Техническэ эрдэмэй доктор 35 наһатай профессор А. М. Липанов, сэрэгшэд И. А. Просекин, И. Г. Горбунов, Новосибирскын медицинскэ институдай багша, медицинын эрдэмэй кандидат И. А. Будиев гэгшэд сугларагшадай дунда бии.

Һурагшадые эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри һургуулида һайнаар табигданхай. Эдир армеецүүдэй полкдо 800-гаад һурагша хабаадалсана. Энэ һургуули дүүргээд, Совет Армида сэрэгэй уялгата алба хэжэ байһан залуушуултай эдир армеецууд саг үргэлжэ холбоотой байдаг. 10-дахи класс дүүргэһэн 8 эдиршүүл һүүлэй хоёр жэлэй туршада сэрэгэй элдэб училищида ороһон байна. Полкын гэшүүд В. И. Ленинэй ажаһууһан, революционно ажал ябуулга хэһэн газарнуудаар, Герой-городуудаар жэл бүри ябажа аяншалга хэдэг.

Һургуулиин директор Константин Матвеевич Шелковниковой эдэбхи оролдолго гаргаһанай ашаар сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һургуулида һайнаар ябуулагдана. Һурагшад Эхэ орондоо инаг дуратайгаар хүмүүжэнэ. Үхибүүдтэ угаа дуратай, тэдэнэрые һайнаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг байһанайнгаа түлөө Константин Матвеевич «Буряадай АССР-эй габьяата багша», «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй.

О. ЦЫБИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баргажанай адагай дунда һургуулиин директор К. М. Шелковников музей хараха ерэһэн айлшадтай хөөрэлдэжэ байна.

Авторай фото.

Хадын сэбэр агаар, нуга нуудай гоё һайхан зүлгэ ногоон, нарһан ойнууд, аршаан булагууд Кабардино-Балкарние элүүр энхын орон гэжэ суурхууланхай. Эндэхи эгээл һайхан газарнуудайнь нэгэниинь Нальчик курорт болоно. Эндэ мүнөө жэлдэ 200 мянгаад хүн амарха, миллион шахуу туристнууд болон экскурсантнууд ерэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нальчик курортын «Грушевая роща» гэжэ пансионат.

ТАСС-ай фотохронико.

Редакцида ерэһэн бэшэгэй мүрөөр

МҮНГЭШЭ ДАРХАШУУЛ, ТЭДЭЭНЭЙ ЭРИЛТЭНҮҮД

Мүнгэшэ дархан Бата-Мунко Дабаевич Дансарунов манай редакцида бэшэг эльгээхэдээ, иигэжэ мэдээсэһэн юм.

«Буряадай уран зураашадай холбооной правлениин шиидхэбэреэр байгша оной хабар Улаан-Үдэ хотын Никольск поселогто мүнгэшэ дархашуулай мастерской нээхэ болоһон байгаа. Мастерскойн дэргэдэ зургаа һарын курс эмхидхэжэ, багшанараар Захаминай аймагай Санага тосхоной мүнгэшэ дархан Радна Дымпилович Нохоров бидэ хоёрые баталһан байгаа. Манда 120 түхэригэй салин найдуулһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо удаан сагай үнгэрбэшье, бидэндэ салин үгтэнэгүй. Гэр байрагүй дээрэһээ сугтаа хүдэлхэ нүхэр Р. Д. Нохоров нютагһаа мүнөөшье болотор ерээдүй.

Һурагшадай хүдэлхэ эрхэ байдал хангагдаагүй, мастерскойн таһалганууд заһагдаадүй байһаар».

Манай газетын корреспондент нүхэр Дансаруновай бэшэг дотор хэлэгдэһэн баримта шалгаха зорилгоор Никольск поселок ошожо, ерээдүйн мүнгэшэ дархашуулай багшатай, республикын уран зураашадай холбооной мастерскойн директор Д. Д. Гармаевтай хөөрэлдэһэн байна.

Улаан-Үдэ хотын Никольск поселогой гол үйлсэдэ мүнгэшэ дархашуулай мастерской нээгдэнхэй. Досоонь хүсэд заһабарилагдаагүй дүрбэн таһалга.

Эндэ дүшөөд наһанай хүн хоёр залуу хүбүүдтэй хэшээл үнгэргэжэ байба. Хажуудань дархалха элдэб хэрэгсэлнүүд, бүтээгдэжэ байһан мүнгэн хутага. Уданшьегүй эндэ һуралсажа байһан үшөө хоёр хүбүүд орожо ерэбэ.

Дарханай багша нүхэр Дансаруновтай хөөрэлдэжэ, эндэ тохёолдоһон үшар байдалыень элирүүлбэбди.

Һурагшад болон мастернуудай хүдэлхэ дүрбэн таһалгын үүдэн, сонхын холоодонууд заһагдажа байтараа орхигдошоһон байба. Хэшээл үнгэргэхын тула үүдэнүүдыень заһажа дүүргэхэ, табан сантиметр зузаан модоор стол хэжэ, һурагша бүхэниие хангаха, мастер Нохоровой ажаллаха газарта шэрэм табихаһаа гадна, таһалга хэжэ үгэхэ, гагнуури хэхын тула пеэшэнэйнь хажууда тусхай түхеэрэлгэ тодхохо шухала байба.

Һурагшад болон мастернуудай хүдэлхэ газарта хэрэгтэй заһабариин хэгдэһэнэй һүүлээр таһалгануудыень сагаадаха, сэбэрлэхэ шухала байна.

Ерээдүйн мүнгэшэ дархашуулай һуралсал байгша оной апрелиин хоёрдохи хахадта эхилэнхэй. Эндэ Бальжин Батажабай, Бато Цырендоржиев, Валерий Буянтуев, Гера Найдаков гэгшэд һуралсана. Эдэнэрэй гурбаниинь Улаан-Үдэ хотын дунда һургуулинуудта һуралсана, Валерий Буянтуев 8 класс дүүргээд, Онохой посёлогто ажаһуудаг. Эдэнэрэй багша Б. Дансаруновта апрелиин 22-һоо июниин 1 хүрэтэр (һарын 50 түхэригэй хэмжээтэйгээр) 63 түхэриг салин, 50 түхэриг харгын гаргаша түлэгдэһэн байна. Эндэхи мастерскойн харуулшан Климовада һарын 70 түхэригэй хэмжээтэй салин үгтөө.

Мүнгэшэ дархашуулай мастерскойн заһабари хэзээнһээ эхилхэб, мастернуудта үгтэхэ салин хэзээнһээ хүсэдөөр түлэгдэжэ эхилхэб, уран дарха хэхэ хэрэгсэлнүүд бии болохо гү гэһэн асуудалнуудтайгаар уран зураашадай холбооной мастерскойн директор Д. Д. Гармаевта хандабабди.

Мастерскойн заһабари һаяар эхилхэ гэжэ нүхэр Гармаев найдуулаад, мастернуудта түлэгдэхэ салин тухай, һурагшадые хэрэгтэй инструментнүүдээр хангаха тухай асуудалнуудта иимэ харюу үгэһэн байна:

— Мүнгэшэ дархашуулые һургаха хоёр мастерта, тэндэхи харуулшанда салин түлэхэ тухай сметэ зохёогоод СССР-эй уран һайханай фонддо эльгээгдээ һэн. Тэндэһээ СССР-эй финансын министерствэдэ зууршалагданхай. Хэрбээ сметын баталагдаашье һаань, салингай мүнгэнэй шэнэ жэлэй гаратар манда үгтэхэнь бэрхэтэйл хаш даа.

Һурагшадые мүнгэшэ дарханай мэргэжэлтэй танилсуулхын тула сагаан мүнгэ гү, али мелихер, гагнаа (приспой), гагнуурида түрхихэ зүйл (бура), сагаан байбан, кислота, мүнгэ хайлуулхын тула галда шатасагүй шабар гү али графит, асбест хэрэгтэй болодог байна.

Эдэ бүгэдэ, мелихерһээ бэшэниинь, мүнөө дээрээ үгы гэжэ Д. Д. Гармаев харюусаад, уран нарин дархалалгада хэрэгтэй болодог хэрэгсэлнүүд шэнэ жэлһээ абтаха юм гэжэ мэдүүлээ.

Мүнгэшэ дархашуулай уран нариин нюусада залуушуулые һургаха, нээгдээд байһан мастерскойе хэрэгтэй зүйлнүүдээрнь хүсэд хангаха, мастерской соо хэгдэхэ заһабари түргөөр дүүргэхэ, багшанарынь салингаар хангаха талаар республикын уран зураашадай холбооной правлениин хүтэлбэрилэгшэд дары хэмжээ абаха зэргэтэй.

И. БАЛЬДИРОВ.

Янжима Дугаровна үбшэнтэндэ гэртэнь ерэхэдээ, үүдыень тоншохын гү, али хонхыень дарахынгаа урда тээ заатагүй түлхеэд үзэдэг зантай юм. Юундэшьеб, шэбхэдэгдээгүй үүдэтэй айлда ороходонь, зохид шэнги байдаг. Мүн энэ удаашье үүдэ халта түлхеэд үзэхэдэнь, тэрэнь абяагүйхэнөөр нээгдэжэ, доктор хон-жэн байһан уйтахан коридорто орошобо. Шагнаархаба. Гэр соо амитай юумэнэй үгы шэнги абяа шэмээгүй.

— Даржаевтан эндэ байдаг гү? — гэжэ Янжима Дугаровна шангаар асууба.

— Даржаевтан бэшэ, Доржиевтан байдаг. — гэһэн яаха аргагүй танил аад, үни холын шэхэндэнь дуулдаагүй эрэ хүнэй бүдүүн хоолой дуулдаба. — Хэн бэ, доктор гү? — гэжэ тэрэ хүн дахин абяа үгэбэ.

— Тиимэ . доктор... — гээд, Янжима Дугаровна ехэ түргеэр дэгэлээ тайлаба.

Таһалга сооһоо хоёрдохёо абяанай соностоходо, тэндэ хэнэй байһые хоолойгоорнь тухайлан танихадаа, хорёод жэлэй саада тээхидэл адли, шанга шангаар зүрхэнэйнгөө сохилжо байһые анхарба.

— Наашаагты, наашаагты. би танине хүлеэжэ хэбтэнэб, — гэжэ таһалгаһаа ооглобо.

— Энэ гэһээр, би гараа угаагаад орхихом, — гэжэ сэдьхэл зүрхэеэ дарахын тулада халта һаатаха гэһэн аад, гарадай урда-үбээ заһажа байһанаа ойлгоходоо, аягүйрхэбэ.

— Зай, нүхэр Доржиев, хайшан гээбта? — гэжэ таһалгынь үүдэндэ орожо ябахадаа асууба.

Энэ үедэ үбшэнтэншье докторой хэн байһые таниба хэбэртэй. Тэрэ хэбтэжэ байһанаа яһала шадалтайгаар үндыгөөд, үрөөһэн гараараа тохоноголдон хэсылдээд, урдаһаань хаража:

— Янжима. ши гүш? — гэжэ энеэбхилбэ.

— Тиимэ, тиимэ. Сайн байна, мэндээш мартажархёод байна гүб даа, — гэһээр Янжима Дугаровна түргэн хажуудань ерээд, Буладай гар бариба. — Хэбтэ, хэбтэ. халуунш ехэ юм байна, альгаңш ойгоргүй халуун, — гэжэ Янжима бэеэ гартаа абажа үрдиһэндөө баясан. юрын үбшэнтэнтэй хөөрэлдэдэг маягаараа дуугаржа оробо.

Хорёод жэлэй саада тээ үдэр һүнигүй сэдьхэжэ ябадаг байһан аад, уулзахадаа ехээр айжа ербэдэһэндээ, саашаа тэрьедэхээр бэлэн байһан хүниинь мүнөө урдань үбшэн хэбтэнэ. Шэг шарайнь балай ондоо болоогүй хэбэртэй, гансал нэгэ бага марлажаһандал хоёр хасарынь халта пилхайнхай, үһэниинь хоёр һаншаһаа бууралтанхай. Зүгөөр нэгэ жэгдэхэн аад, дун сагаан шүдэнүүдынь тэрэл хорёод жэлэй саада тээхидэл адли һайханаар жэрылдэн харагдана.

— Зай, ягаабши? — гэжэ фонендоскопоо сүүмхэ сооһоо гарган байжа асууба.

— Үсэгэлдэрэй тархим үбдэжэ эхилһэн аад, энэ һүнеэрээ халууржа хонооб.

Үбсүү сээжыень шагнажа үзэхэдэнь, һалхинай үлеэжэ байһандал һүүеһэн абяан дуулдана. Харин зүрхэнэйнь сохихо хубиланги. Амыень ангайлгажа харахадань, хүүгэн хэлэнэйнь хоёр тээ балхайлдаад улайһан байба.

— Наһаараа сэрэгэй дарга ябаһан хүн аад. ангинатаха гэжэ яагаа һониин юм? — гэжэ Янжима Дугаровна шоглон хэлэбэ.

— Хари тиимэл аа гү гэжэ һанаа хүм. Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ нэгэ ангинатаа һэм.

Янжима Дугаровнагай эм абаха саарһануудые бэшэжэ үгөөд, юумэеэ сүүмхэ руугаа суглуулан хэжэ захалхадань:

— Сүлөөтэй һаа. нэгэ бага һуугыш даа, хөөрэлдэе, — гэбэ.

— Шамтай ехээр хөөрэлдэжэ болохогүй ха юм, — гэжэ харюусаба.

— Ши хөөрыш даа. би шагнаад хэбтэхэб.

— Зай, танайхин Улаан-Үдээ энэ зунай бусажа ерээ бэзэт?

— Тиигээ.

— Олон жэлэй һүүлээр нютагаа бусахада, ямар байнаб?

— Ехэл зохид даа.

— ГДР-тэ байгаа бэлэй гүт?

— Тиигээ. Найман жэл. Һүүлээрнь Белоруссида, тэндэһээ Шэтэ ерэжэ, хоёр жэл соо байгаабди. Харин ши?..

— Институдай һүүлээр эхилһэн ажални мүнөө болотор үргэлжэлһөөр. Нүхэрни аюулда орожо мордошоо һэн...

— Дуулаа һэм, — гэжэ Булад аргааханаар гүбэд гэһэнэйнгээ һүүлээр абяагүй байд гээд, — ши яагаа харгдадаггүй байгаабши? — гэжэ асууба.

— Ши хайшан гээд хараха хүмши?

— Амаралтадаа ерэхэдээ, дайралдахагүйн юм һаа гү гэжэ ходо хараашалжа ябадаг һэм.

— Муугаар лэ хараашалдаг байгаа байнаш, — гэжэ энеэбхилэн хэлээд, Янжима һууриһаа бодобо.

— Яарана гүш?

— Яарана... Үшөө олон айлаар ябахаб, — гээд түхеэржэ оробо. — Зай, Булад, бараг болыш даа. Би нүгөөдэр ажалайнгаа һүүлээр орожо гаруужаб,— гэжэ дуугаран, Буладай гал шэнги халуунаар сорьёжо байһан гарые барьяад, газаашаа гараба.

...Янжима Дугаровнагай газаа гараад ябахадань, тэрэ холын залуу наһанайнь үе ээлүүдгүй һанаандань ороно. Медтехникумэй нэгэдэхи курсда һуража байхадаа, ноябриин долооной байндэртэ нютагаа ошоходоо, үйлсэдэ ябаһан Буладые түрүүшынхиеэ хаража, тэрэнэй сэбэр гоёые гайхаһанаа, хойто үдэрынь залуушуулай үдэшэ дээрэ тэрээнтэй уулзажа танилсаһанаа, өөрын мэдэлгүйгөөр дуран зүрхэеэ тэрээндэ буляалгаһанаа тон элихэнээр, хорёод жэлэй саада тээ бэшэ, харин еройдоол нэгэ-хоёр жэлэй саада тээ болоһон шэнгеэр һанаандаа оруулба.

Гэртээ ерэжэ, орондоо ороод хэбтэхэдэнь, һара наран шэнги һайханаар үзэгдэһэн Буладай шэг шарай. сэрэгэй хубсаһатай жэбжэгэр гоё бэень нюдэндэнь харагдажа, хэлэһэн үгэнүүдынь, дуу дуулаһан иргуу бүдүүн хоолойнь шэхэндэнь дуулдажа байгаа һэн. Булад тухай һанаанда абтан, үглөөгүүр болотор унтангүй хэбтэхэдээ, наһан соогоо хүндэ иигэжэ дурлаагүйгөө дурлаһанаа, зүрхэ сэдьхэлээ мэдэлдээ абаха шадалгүй болоод байһанаа ойлгожо, өөрөө өөртөө гомдон аягүйрхөө һэн. Юундэб гэхэдэ, һайн таниха мэдэхэгүй хүндэ хараһаар дурлажа яашье болохогүй, зүгөөр дурлаа һаа, тон һэбхи ябадал мүн гэжэ тоолодог байгаа.

Хоёрдохёор, иимэ өөмөөгүй гоё хүбүүнэй ханилан нүхэсэхэ басаганиинь өөртэнь хүрэмэ сэбэр һайхан байха зэргэтэй. Харин минии Буладтай миин зэргэлээдш ябаха болоо һаа, хүн зоной гайхамаар хоёр ондоо. бэе бэедээ таарамжагүйгөөр үзэгдэхэб гэжэ Янжима басаганда һанагдаа агша бэлэй.

Буладтай бэшэ уулзахагүйн тулада үглөөгүүр бодоһоор городоо ябаха гэжэ шиидэбэ. Үдэһөө хойшо ябаха гэжэ һанажа байһан эжын басаганайнгаа гэнтэ яарахадань, хэды муудабашье, юумыень түхеэрэлсэжэ үдэшэбэ.

Тэрэ гэһээр һара шахуу сагай үнгэрһэн хойно конверт дээрээ сэрэгэй тамгатай бэшэг Янжимада ерэбэ. Буладай гар бэшэгые урда тээнь хаража үзөөгүй байбашье, бэшэг гартаа абамсаараа, лаб Буладһаа ерээ гэжэ таажа мэдээ һэн. Сэдьхэл зүрхыень бүхөөр эзэлэн байһан хүнтэй наһан соогоо нэгэтэ нэгэ уулзаха гүб даа, али еройдоо уулзангүй мартажа үзөө һаа, дээрэш юм гү гэжэ һанажа ябабашье. бэшэг абахадаа, хэлэшэгүй ехээр баярлажа, хэдэн дахин бэшэгээ уншатараа. доторонь юун тухай бэшээтэй байһыень ойлгожо ядаба. Теэд басаганда бэшэгэй удхаһаашье ехэ хэрэгтэй бэшэ, харин инаг дуратай хүнэйнь тусгаар өөртэнь зорюулан бэшэһэн бэшэг юунһээш үнэтэй байгаа.

Буладтай бэшэлсэдэг болоһонһоо хойшо басаганай ажабайдал тон ондоо, урда тээнь үзэгдөөгүй удха шанартай болоо һэн. Сэдьхэл зүрхэниинь урма зоригоор халижа, урда тээнь һуралсалдаа ядалсадаг гү. али залхуурдаг байгаа һаа, мүнөө ухаан бодолынь һонор боложо, хамаг бэень жэгүүр далиин үргашаһан юумэдэл хүнгэн солбон болошоо бэлэй. Хаанаш ябахадаа, юуш хэжэ байхадаа — номоош үзэхэдөө, хүнээр дуугаралсажаш байхадаа, тэрэнһээ гадна унтажашье байхадаа. Булад тухай бодолдо эзэлэгдэнги ябадаг һэн. Бэшэг абажа. зол жаргалаа мэдэрхэ бүреэ хүн ябаһан нэрэеэ дээрэ үргэхэ, тэрэнэй тулада эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ. хамаг һайн һайхан шанар бэедээ шэнгээхэ гэжэ оролдодог болобо.

Бэшэг абахадаа. хэлэшэгүй ехээр баярладаг һаа, харюуеынь бэшэжэ һуухадаа. мүн лэ бахаа ханадаг байба. Яахадааб гэхэдэ, Буладтай нюураараа уулзаад байхадаа. саарһан дээрэ бэшээшэдээл адляар. һанажа байһан юумэеэ үгэ болгон холбожо дамжуулжа шадахагүй, аягүйрхэн улайха, сэйха байһанаа ойлгоно ха юм.

Бэшэгээ һонирхолтой болгохын тулада уншаһан ном. хараһан кино, һуралсал тухайгаа дэлгэрэнгыгээр бэшэбэшье. инаг дураяа ехэ шадамараар далдалдаг һэн. Юрын хоёр нүхэдэй хоорондоо бэшэлсэдэг маяг үзүүлхые оролдон. бэшэгэйнгээ дэн сэбэр гоё болошоо һаань. хайша хэрэг түхэлтэй болгохын тулада тэрэнээ дахин буулган бэшэдэг. зарим үгэнүүдыень зорюута зурадаг. нэгэ заримдаа бэхэ дуһаажархидаг байба.

Теэд бэшэг бэшэлсэжэ олдоһон энэ жаргалыньшье ута наһагүй байшаба. Нэгэтэ Янжима магазинай нээгдэхые хүлеэжэ. газаань байтараа. Буладай бэшэдэгтэл адли үзэгүүдтэй саарһанай газарта тэбхын хэбтэхые обёорбо. Тэрэ саарһа саб шүүрэн абамсаараа. үнэхөөрөө Буладай бэшэгые танижа: «Хэдыдээ гээжэрхёо гээшэбиб?» гэжэ бэеэ зэмэлэн байжа. саарһа тоншожо. шорой шохойһоонь һалгаба.

Дүрбэ нугалаатай саарһа дэлгээжэ эхинһээнь уншахадань: «Халуун мэндыем тогтоон абыш...» гэһэн дадал болошоһон амаршалга бэшээтэй байба. «...Тогтоон абыш. Галя!» гэжэ саашань уншамсаараа, гансата муу һанаан түрэжэ, зүрхыень үбшэнтэйгөөр хаха зураа бэлэй.

Сэрэгэйхид олон бэшэг абажа байхын тулада нэгэ бэшэгээ арба дахин буулгажа бэшээд. арбан ондоо басагадта эльгээдэг юм гэжэ хани басаганайнь нэгэтэ хэлээшэ гансата һанаандань ороһон байгаа. Теэд үнэхөөрөөшье энэ газарһаа олоһон бэшэгынь өөртэнь хаягалаатай байһан Буладай олон бэшэгүүдһээ юугээрээшье илгаагүй, зэргэлүүлжэ үзэхэ болоо һаа, лаб лэ али нэгэниинь энэ бэшэгэй буулгабари байха һэн.

Буладай өөртэнь ямараар хандадаг тухай. дуратай гү, али үгы гү гэжэ Янжима нэгэтэш бодожо үзэдэггүй байгаа. Бэшэг лэ бэшэлсээд байгаа һаа. ондоо юунш хэрэггүй шэнгеэр һанагдаха. Сэдьхэлэйнгээ өөрто дуураажа байһан нэгэ муу зүнгөөрөө энэ жаргалайм эсэс нэгэтэ ерэхэ. Булад түрэл нютагаа бусахадаа. өөртөө хүрэмэ гоё гоомой басага олохо гэжэ мэдэрдэг байбашье. тэрээн тухай захадань хүрэтэр бодохогүйе оролдожо ябаа.

Харин газарһаа олоһон тэрэ бэшэг хамаг байдалыень эли тодо болгожо, зол жаргалайнь хэды хэбэрэг найдабаригүй байһые гансата ойлгуулаадхиба.

Саашадаа Буладһаа бэшэг абахаяа болиходонь, ажабайдалынь хэды хүнды хооһон. уйдхартай болошохо байһые һайн ойлгобошье. ондоогоор аргагүй шэнги һанаглаба. Тиигээд лэ энэ һанаашаяа хубилгаагүй дээрээ шиидхэхы алхамаа энэ гэһээр. нэгэ заашан хойшолуулангүй хэхэ гэжэ бодобо.

Тиигээд лэ дүтын почтодо орожо. «Намайгаа амаршала. хадамда гараха» гэһэн телеграмма Буладта табиба. Теэд юундэ-

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮДҺЭЭ

БАЯР АСАРАГША

Нютаг бүхэндэ почтальонууд ажалладаг. Тэдэнэй дунда даабарита ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа хүдэлдэг, арад зоной дунда хүндэтэй болоһон хүнүүд олон. Тэдэниие улад зон «баяр асарагша» гээд тон зүбөөр нэрлэдэг гээшэ. Прасковья Ивановна Козлова хүнүүдэй дунда хүндэтэй болоһон почтальонуудай нэгэн юм.

Нүхэр Козлова республикын хэлхеэ холбооной эмхидэ ажаллажа эхилһээр 4 жэл болобо. Һүүлэй үедэ Улаан-Үдын Железнодорожно районой Дээдэ-Онгостойн хэлхеэ холбооной 27-дохи отделенидэ почтальоноор хүдэлнэ. Тэрэнэй хүдэлдэг участогынь угаа ехэ юм: Ленинэй нэрэмжэтэ посёлок, «Учитель» гэжэ амаралтын байшан, хүүгэдэй санатори болон бусад һууринууд участогтань ороно. Участогайнгаа хүн зоной захиһан газетэ ба журналнуудые, бусад корреспонденци хаһа сагтань хүргэхын тула ехэ оролдолго гаргадаг занлалтай.

Прасковья Ивановна ажалшадай дунда хэблэл тарааха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хандадаг болонхой. Ажалша бэрхэ энэ эхэнэрэй фото-зураг республикын хэлхеэ холбооной үйлэдбэриин техническэ управлениин Хүндэлэлэй дэбтэртэ оруулагданхай. Мүн управлениин ба профсоюзай обкомой грамотаар шагнагдаһан байна. Тиимэл хадаа П. И. Козлова участогайнгаа улад зоной дунда хүндэтэй боложо шадаа бшуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. И. Козлова.

Д. БАЛДАНОВАЙ фототекст.

ЗАЛУУ БАРИЛГАШАД МОРДОБО

Намилзаһан тугууд доро жабхалан түгэс залуушуулай жагсаал Совердүүдэй талмай дээрэ гараба. «Ургы», «Романтик», «Централь», «Энергетик», «Орион», «Гелиос» гэһэн студентнэрэй барилгын отрядуудай нэрэнүүд соностоно.

Һуралсалай семестрнүүд түгэсэжэ, һүүлшын шалгалтанууд дүүрэөд, эршэтэ ажалай хаһа эхилбэ гээшэ. Зунай зулгы сагта студентнэр хүдэлмэридэ гаража, бэе махабадаараа хүдэржөөд, арадайнгаа ажахыда хубитаяа оруулаад ерэхээр зэһэнхэй.

Зунай ажалда түгэс бэлэн болоһоноо тэдэнэр элидхэбэ ха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнэр нилээд ехэ юумэ хээ бэлэй. Харин энэ жэлдэ бүри ехэ, аяар 4 миллион 320 мянган түхэригэй сэнтэй барилга хэхээр Буряадай оронойманай студентнэрэй барилгын отрядайхид зоригжонхой. КПСС-эй обкомой барилгын таһагые даагшын орлогшо И. Х. Исламов, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь С. Шагдырова, «Бурятцелинстрой» трестын эрхилэгшэ И. Бугай гэгшэд студентнэрые амаршалаад, ажалдань амжалта хүсэбэ.

«Централь» отрядай студент Б. Дылгеров эрхим һайнаар ажаллахаар зоригжоһон тухайгаа мэдүүлээ. Комсомолой XVII съездын нэрэмжэтэ студентнэрэй барилгын нэгэдэмэл отрядай командир Виктор Кукшинов эрхим шанартайгаар барилга хэе гэжэ уряалаа.

Ажалай семестртэ бэлэдхэхэ үедэ шалгарһанайнь түлөө хэдэн отрядта, студентнэртэ ВЛКСМ-эй обкомой Хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Студентнэрэй барилгын отрядууд хаана хүдэлхэб? Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилга дээрэ Зүүн Сибириин технологическа институдай хоёр отряд ажаллаха. Энэл институдай электротехническэ факультедэй студентнэрэй «Энергетик» гэһэн отряд Тунхэнэй аймагтахи ЛЭП-35 гээшын барилгада хабаадаха. Мүн энэ институдай гурбан отряд Камчатскын барилганууд дээрэ хүдэлхэ юм.

Загарайн аймагтахи барилгада ВСТИ-гэй «Ургы», БГПИ-гэй «Гелиос» гэһэн отрядууд ажаллаха. Тэдэнэр 105 мянган түхэригэй барилга хэхэ юм. Модо бэлэдхэлгын ажалда олохон зон хабаадаха.

Буряадай багшанарай институдай «Дружба» гэһэн отряд аха дүү Монголой Арадай Республика ошожо ажаллаха. Мүн монгол студентнэр манайда ерэхэ юм.

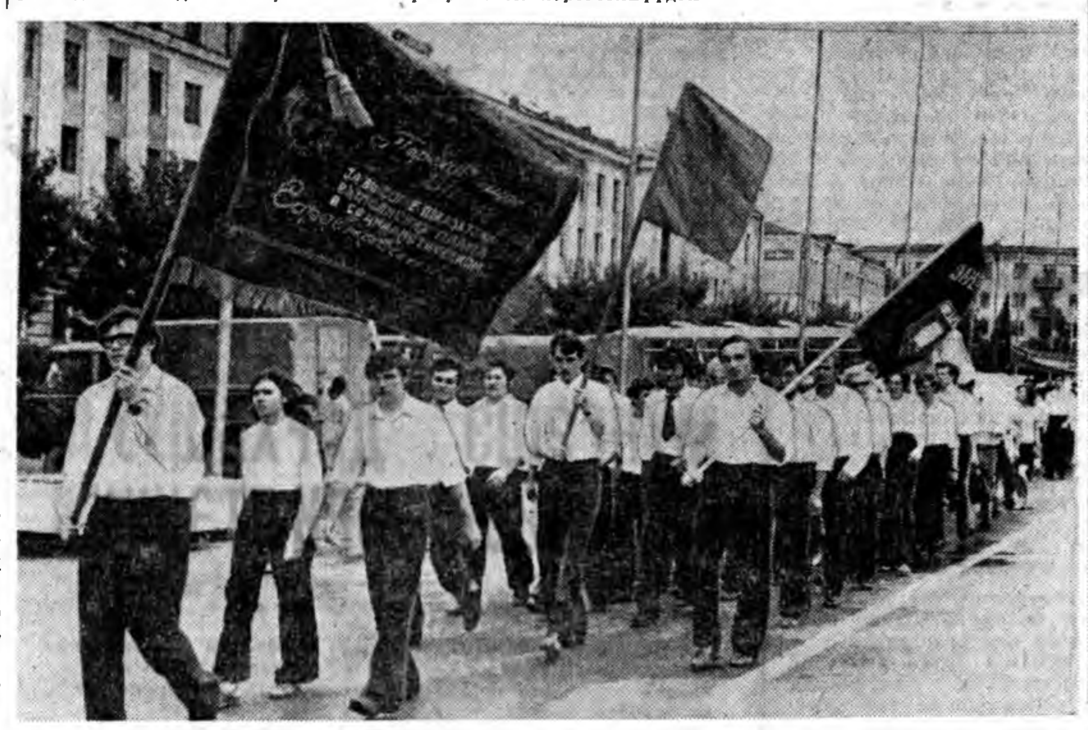
Түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй заводто, нооһо угаадаг фабрикада, мяха-консервын комбинадта олон студентнэр ажаллаха юм.

Иигэжэ студентнэрэй барилгын отрядууд ажалайнгаа семестр эхилхэнь.

Б. БАТОЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Студентнэрэй барилгын отрядуудай жагсаал. 2. Эрхим отрядуудай командирнууд туг үргэжэ байна. 3. В. И. Ленинэй хүшөөдэ сэсэгүүдые студентнэр табижа байна.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Футбол

«СЭЛЭНГЭ»— «ИРТЫШ» (ОМСК)—3:0

«Сэлэнгэ»: В. Титов, В. Коробкин, А. Русяев, (А. Михнов), В. Чикачев, В. Плюснин, А. Кизеев, В. Максимов, В. Вознюк, Ю. Самсонов, В. Михнов, (Н. Трифонов), В. Пугач.

«Иртыш»: С. Верников, А. Павлов, Н. Быков, А. Шестов, Л. Берсенев, (В. Жос), С. Чернявский, Ш. Сайфутдинов, Н. Костарев, В. Сизонтов, С. Костарев (В. Корюков), В. Емельянов.

Айлшаар манайда ерэһэн «Иртышэй» футболистнууд 1955 онһоо хойшо зоно соогоо наадажа ябана. Үнгэрһэн энэ үе соо дүрбэ удаа Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаһан байна. Тиин 1960 ондо РСФСР соогоо хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медальда хүртэхэдөө, арбан гурбан футболистнуудтань «СССР-эй спортын мастер» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон юм. Удаань манай зонодо «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наадажа эхилхэдээ нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлжэ, түгэсхэлэй уулзалгада хабаадаһан байха. Тиихэдээ 1968 ондо Федераци соогоо гурбадахи һуури эзэлжэ, арбан дүрбэн футболистнуудынь СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Үнгэргэгдөөд ябаһан 13 уулзалгаһаа зургаандань шүүһэн, гурбантайнь тэнсэһэн, дүрбэн командадань шүүгдэһэн байна. Мүнөө эдэнэр 15 очкотой, мүрысөөнэй таблицада дүрбэдэхи һуури эзэлжэ ябана.

Нааданшье захалжа, «Сэлэнгэ» командын футболистнууд бүмбэгэ абамсаараа урагшаа харайлдажа гарашабал даа. Ворота руугаа бүмбэгэ алдахагүйе оролдоһон айлшадай нэгэ хамгаалагшань абаһан бүмбэгэеэ талмайһаа гаратар сохижо, «Сэлэнгын» футболистнууд углууһаа бүмбэгэ сохихо болобо. Хододоо углууһаа бүмбэгэ сохижо, дүршэһэн Владимир Максимов тэрэнээ тээ дээхэнүүр аад, эршэтэйхэнээр Юрий Самсоновто үгэжэрхилэй. Тэрэнь абаһаар лэ бүмбэгэеэ сэхэ ворота руу залажа, тоо нээжэрхибэ. Амжалтаараа урмашаһан манай футболистнууд энэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиһээ хурдаар, солбонооршье наадажа стадиондо сугларагшадаа баясуулна.

Нааданай хоёрдохи хахад. «Сэлэнгэ» командын футболистнууд түрүүшын хахадта наадаһандаал адли һайн добтолгонуудые эмхидхэжэ ороно. Нааданшье түлэг дундаа орожо, хоёр командын футболистнууд өөһэд өөһэдынгөө тала руу добтололсожол мэдэнэ. Нааданай эхилһээр хорин дүрбэдэхи минутын ябажа байхада, ээлжээтэ добтолгодо ороһон «Сэлэнгын» футболистнууд хоёрдохи бүмбэгэ айлшадайнгаа ворота руу оруулжа, баяр дээрэ баяр нэмэбэ. Хоёр бүмбэгэ ворота руугаа алдаһан айлшадай футболистнууд харюугай бүмбэгэ сохижо оруулха һэдэлгэ хэдэн удаа гаргана. Эндэ Чикачев, Коробкин, Плюснин гэгшэд воротагаа хёрхоор хамгаалжа, айлшадай добтологшодые гэдэргэнь сухарюулна...

Талмайн баруун захаар үшөө нэгэ һайн добтолгодо ороһон «Сэлэнгын» футболистнууд гурбадахи бүмбэгэ айлшадайнгаа ворота руу оруулжархибал даа. Манай добтологшодой нэгэн — СССР-эй спортын мастер Вячеслав Вознюк абаһан бүмбэгэеэ гэнтэ ворота руу сохиходоо, хамгаалагшын хүлдэ үгэжэрхёо. Харин тэрэнь бүмбэгэеэ гэдэргэнь сохихын орондо ворота тээшээ ябуулжархёо.

Иигэжэ «Сэлэнгэ» команда айлшадаа 3:0 тоотойгоор шүүжэ, шухала хоёр очко өөртөө бэшүүлбэ. Удаадахи наадан манай стадион дээрэ үнгэргэгдэхэ. Айлшаар Курганай «Зауралец» команда ерэхэ юм. Наадан июлиин 4-дэ, үдэшын долоон часһаа эхилхэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Тэжээл бэлдэлгэ» — габшагай зорилго» — түрүү бэшэг. «Буряадай комсомолой ой хүрэтэр — 50 габшагай үдэр» — А. Субботиной статья. Һүүлшын мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи — хуудаһанда. «Һанамжануудай бэелүүлэгдэтэр» — Ю. Глуховай статья. Орон дотор.

Гурбадахи хуудаһанда: «Хэлэн тухай эрдэмэй биографи» — П. Будаевай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһэнда: «Семнадцать мгновений»... — В. Тихоновэй үүргэ. Нютаг нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 14.25 — «Хүхюун ушаралнууд» гэжэ телевизионно уран һайханай фильм үхибүүдтэ түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 15.50 — Һүүлэй һонин. 16.00 — «Угтамжын түсэб бэелүүлэгдэнэ». Бухэсоюзна репортаж. 16.45 — Концерт (үнгэтэ). 17. 20 — А. С. Пушкин. «Анджело» — телевизионно зүжэг (үнгэтэ). 18.10 — Оренбургын Гүрэнэй ород арадай хоорой концерт (үнгэтэ). 18.50—19.00 — Забһарлалга. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Залуушуул» гэһэн дамжуулга. «Хэн хаана һурахаб?»

Улаан-Үдэ. 20.15 — Телевизионно һонин. 20.35 — «Азида хамтааран аюулгүй байдал хангаха» гэһэн хөөрөөн буряадаар хэгдэхэ. 20.50 — «Кузбассай А. В. Луначарскиин нэрэмжэтэ гүрэнэй драмын театрай артистнар манайда айлшална». 21.30 — Соносхолнууд. 21.35 — «Путь к хлебу» гэһэн телевизионно фильм.

«Орбита». 22.10 — «Мүнөөнэй эрдэм наука». 22.40 — Концерт (үнгэтэ). 22.30 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Польшын, ФРГ-гэй суглуулагдамал командынууд наадаха. Нэгэдэхи тайм. ФРГ-һээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 23.45 — 23.55 — Забһарлалга. 23.55 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Польшын, ФРГ-гэй суглуулагдамал командынууд наадаха. 2-дохи тайм. ФРГ-һээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 00.45 — 02.30 — Забһарлалга. 02.30 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Бразилиин, Голландиин суглуулагдамал командынууд наадаха. ФРГ-һээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ).

«СПОРТЛОТОГОЙ» ТИРАЖ

««Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» июниин 30-да үнгэргэгдэһэн тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 3 (акробатика), (13 уһанай-санын спорт), 14 (волейбол), 18 (городки), 26 (мотобол), 40 (туризм).

«Спортлото-2»: 9 (барилдаан), 14 (волейбол), 18 (городки), 26 (мотобол), 37 (мэргэн буудалга), 45 (футбол).

(ТАСС).

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО ХИЛЫН СААНАҺАА

ПРАГА

ТҮХЕЭРЭЛГЭНҮҮД СССР-тэ ЭЛЬГЭЭГДЭНЭ

ТАСС

Эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые Чехословакиһаа СССР-тэ эльгээлгэ энэ һалбарие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ.

Һүнэй заводуудта тодхогдон табигдаха түхеэрэлгэнүүдые Советскэ Союзда эльгээхэ тухай хоёр оронов гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүдэй гар табиһан хэлсээнэй үндэһөөр 1,5 миллиард крон һомологдоно.

Нёдондо жэл эдэ хэлсээнүүдэй үндэһөөр 34 һүнэй заводто тодхогдохо түхеэрэлгэнүүдые Советскэ Союзда эльгээгээ. Харин мүнөө һүнэй промышленностиин мүнөөнэй 32 предприятида табигдаха түхеэрэлгэнүүдые Чехословакиин машина бүтээгшэд бэлдэжэ байна.

Ехэ хүсэтэй эдэ шэнэ заводууд халаан соогоо 10 тонно хуурай һү үйлэдбэрилхэ аргатай. Тоһо бүйлуулан гаргадаг «КМ-1500» түхэлэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр эдэ заводууд хангагдаха байна. 1972 ондо Брно хотодо нээгдэһэн машина бүтээлгын уласхоорондын яармаг дээрэ энэ түхеэрэлгэ алтан медаляар шагнагдаа һэн. Часай турша соо тэрэ 3 тонно тоһо бүйлуулжа, 100 ба 200 граммаар багсалха аргатай юм.

УЛААН-БААТАР

БҮГЭДЭ АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

ТАСС

Бүгэдэ арадай һайндэрые МНР-эй Конституциин үдэрые Арадай Монголой ажалшад үргэнөөр тэмдэглэбэ. Агууехэ Октябриин нүлөөгөөр, илалта түгэс арадай революциин ашаар монгол арад олон зуун жэлэй дарлалта мүлжэлтэ дороһоо гаража, шэнэ байдал байгуулан, зол жаргалта байдалаа зохёожо байнхай.

Социализм байгуулаад, саашадаа коммунис общество байгуулха гээшэ Монголой Арадай Республикын гол зорилго болоно гэжэ оронной Конституци дотор хэлэгдэнэ. Энэ асари ехэ программаяа бэелүүлхэдэнь, Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд МНР-тэ интернациональна али бүхы туһаламжа үзүүлнэ гээд республикын ажалшад омогорхолтойгоор тэмдэглэнэ.

Гайхамшагта һайндэрэй — арадай революциин 53 жэлэй ойн, МНР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн урда тээ монгол арад энэ жэлдэ Конституциин үдэрые тэмдэглээ. Монгол орондо социализм байгуулха хэрэгтэ шэнэ ехэ алхам хэхын тула түсэбтэ табадахи табан жэлэй даабаринуудые болзооһоонь урид дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ юм.

АМГАЛАН ГУРИМААР ЗЭРГЭ ОРШОХО ГОЛ ЁҺОНУУД ИЛАН МАНДАНА

СССР-эй ба США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгануудай, хөөрэлдөөнүүдэй хойноһоо бүхы дэлхэйн арад түмэн анхаралтайгаар адаглажа байнхай. Эдэ хөөрэлдөөнүүд айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ гадаадын хэблэл тэмдэглэнэ. Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй гурбадахи уулзалга СССР-эй, США-гай хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ зуураа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ байна.

ВАШИНГТОН. Совет-американ хөөрэлдөөнүүд шухала удха шанартай хэрэг болоно гэжэ США-гай хэблэл, радио ба телевидени мэдээсэнэ. Хөөрэлдөөнүүдэй үнгэрхэ, шэнэ хэлсээнүүдэй баталагдан абтаха тудамынь Советскэ Союзай, Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй шэнэ уулзалгын амжалта туйлаха байһандань һэжэглэдэг газетэнүүд һэжэг түрэхэеэ болижо, эдэ хөөрэлдөөнүүд тухай этигэл найдабаритайгаар бэшэдэг болохо байһаниинь һонирхолтой. «1972 ондо Л. И. Брежневэй Р. Никсонтэй Москвада хэһэн уулзалгаһаа эхитэй уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулхые эрмэлзэһэн ябадал энэ уулзалга дээрэ улам батадхагдаха юм гээд найдаха дүүрэн үндэһэ баримтатайбди», — гэжэ «Нью-Йорк пост» газетэ бэшэнэ.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүд хани ёһоной оршон байдалда үнгэрнэ гэжэ ЮПИ агентство тэмдэглэнэ.

Экономическа, промышленна ба техническэ харилсаа холбоондо туһаламжа үзүүлхэ тухай СССР-эй болон США-гай хоорондын удаан болзоройхэлсээндэ газетэнүүд гол анхаралаа хандуулна. Энэ хэлсээнэй ашаар хоёр оронной хоорондын худалдаа наймаан үргэдхэгдэхэ, промышленна ба бусад барилгануудые бодхоолгодо бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ арга боломжотой байна гэжэ «Вашингтон пост» газетын тусхай корреспондент Москваһаа мэдээсэнэ.

Совет-американ хэлсээнүүдэй бодото дээрэ бэелүүлэгдэһээрнь сэдьхэлээ ханажа байһан тухайдаа США-гай хэблэл мэдүүлнэ.

СОФИ. Олон миллион хүнүүдэй этигэл найдабари совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй түрүүшын үдэрнүүдтэ хүсэлдүүлэгдэһэн байна гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. Хоёр оронной харилсаа холбоондо СССР-эй, США-гай хүтэлбэрилэгшэд болхотой һайнаар хандана гэжэ хөөрэлдөөнүүдһээ элирнэ. СССР-эй ба США-гай хоорондын харилсаа холбоон имагтал совет-американ арадуудай аша туһада харюусана бэшэ, харин түрүү үзэлтэй, эб найрамдалда дуратай бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада ехэ удха шанартай байна.

ВАРШАВА. «Политическэ, экономическа, соёлой асуудалнуудаар СССР-эй ба США-гай хоорондохи харилсаан хэзээдэшье иимэ бата бэхи байгаагүй юм, — гэжэ Польшын профсоюзуудай орган — «Глос працы» газетэ бэшэнэ.

ПРАГА. Советскэ Союзай, Америкын Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй гурбадахи уулзалга амжалтатайгаар эхилбэ, — гэжэ «Земедельске новины» газетэ бэшэнэ. — Бүхы дэлхэйн арад зон энээндэ гол анхаралаа хандуулна.

БОНН. СССР-эй ба США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүд тухай, совет-американ хэлсээнүүдтэ гар табигдаһан тухай мэдээсэлнүүдые Баруун Германиин газетэнүүд нэгэдэхи хуудаһануудтаа тунхаглана. «Эдэ документнүүд элдэб асуудалнуудаар хоёр оронной харилсаае улам гүнзэгырүүлхэ, бүгэдэ нииитын эб найрамдал бэхижүүлхын аша туһада совет-американ харилсаае саашадань хүгжөөхэ байна», — гэжэ «Унзере цайт» газетэ тоолоно.

РИМ. «Л. И. Брежневэй Р. Никсонтэй гурбадахяа уулзажа, хэһэн хөөрэлдөөнүүд шахардуу байдал саашадань һуларуулха, хоёр оронной хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөхэ хэрэгтэ асари ехэ удха шанартай», — гэжэ «Унита» газетэ Москваһаа эльгээгдэһэн корреспонденци дотороо бэшэнэ.

ДЕЛИ. Советскэ Союзай Америкын Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэдэй гурбадахи уулзалга түүхэтэ удха шанартай хэрэг болоно гэжэ Индиин «Трибюн» газетэ тэмдэглэнэ.

МЕХИКЭ. Совет-американ энэ уулзалга амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһонуудые бэелүүлхэ политикын үндэһөөр үнгэржэ байна гээд Мексикын Арадай социалис партиин эндэ тунхаглагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Хоёр ехэ гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар үнгэржэ, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангалгада, уласхоорондын харилсаа үргэдхэлгэдэ хабаатай гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһа хүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

ТОКИО

„Москва— минии дуратай хото"

ТАСС

Совет-япон хамтын бүүтэгаһан «Москва — минии дуратай хото» гэжэ фильм Токиогой «Юракудза» гэжэ кинотеатрта амжалтатайгаар харуулагдажа байна.

Баледэй искусствада һурахаяа ехэ театрта ерэһэн аад, хүсэлэнгөө бэелүүлжэ үрдингүй наһа бараһан япон басаган тухай фильм хөөрэнэ. Хиросима хотодо атомна бомбо хаяха үеэр эжынь эндэ байһан дээрэһээ радиаци абаһан байгаа. Тиин уг дамжажа, энэ басаган эдир залуу наһандаа хүндөөр үбдэжэ, наһа барана.

Япон ба совет бүлэг авторнууд тус фильмын сценари бэшээ. Элитэ мэдээжэ япон актриса К. Курихара, совет актёр О. Видов гол рольнуудые гүйсэдхэбэ. А. Митта, К. Иосида лентын режиссёрнууд юм.

Совет хүнүүд энэ фильмые сентябрь һарада хараха.

ДЕЛИ

Индиһээ абтаһан мэдээсэлнүүд

ТАСС

Индиин түрүүшын метрополитенэй лини Калькутта хотодо баригдажа эхилбэ. Советскэ Союзай метрогой барилгашад эдэнэртэ ехэ туһа хүргэнэ. Совет орон барилгын машинануудые, оньһон түхеэрэлгэнүүдые Индидэ эльгээхэ юм. Мүн метрогой түрүүшын лини бариха материалнуудаар хангаха ёһотой. Энэ лини 17,5 километр утатай байха.

* * *

Хүдөөгэй хүн зониие медицинскэ хангалгаар һайжаруулхын тула медицинын мэргэжэлтэдэй бэлэдхэлые һайжаруулха түсэб Индиин правительство табиба. Энээнэй тула Элүүрые хамгаалгын министерство хүдөө нютагуудта медицинскэ колледжнүүдые эмхидхэн байгуулна. Гол түлэб нютагай залуушуул эндэ һураха ёһотой. Хүдөө нютагуудта клиникэнүүд, амбулаторинууд олоор баригдаха юм.

БОНН

СДПГ-гэй хүтэлбэриин заседани

ТАСС

Германиин социал-демократическа партиин хүтэлбэрилхы зургаануудай хамтын заседани эндэ болобо. СДПГ-эй дотоодын политическэ асуудалнууд, тэрэнэй ажал ябуулга заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. СДПГ-гэй түрүүлэгшын орлогшо, ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидт орон доторхи экономическа байдал тухай элидхэл хэбэ. Мүнөө үедэ дэлхэйн экономико хүшэр байдалда ороод байна. Энэнь мүнгэнэй үнын уналгаһаа болоо. Тиин энэ ушар Германиин Федеративна Республикые дайража, хохидол ушаруулһан байна гэжэ тэрэ баталба.

СДПГ-гэй түрүүлэгшэ В. Брандт заседани дээрэ үгэ хэлээ.

СДПГ-гэй ээлжээтэ съездые 1975 оной ноябриин 11—15-да Мангеймдэ зарлаха тухай партиин правлениин дурадхалые партийна Совет һайшаагаа.

ГАВАНА

Кубын журналистнуудай съезд

ТАСС

Кубын Журналистнуудай холбооной III съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын Премьер-Министр Фидель Кастро съездын түгэсхэлэй заседанида хабаадаһан байна.

Кубын КП-гэй ЦК-гай секретариадай гэшүүн Карлос Рафаэль Родригес съездын делегадуудай урда үгэ хэлэбэ. Советскэ Союзтай, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай, мүн түрүү үзэлтэй хүдэлөөнүүдтэй Кубын арад зоной һаналаа нэгэдэлгэ шухала удха шанартай байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Съездэ хабаадагшад мэдүүлгэ абахадаа, Латиин Америкэдэхи хархис ба империалис хүсэнүүдэй харата муухай ябуулгануудые эрид буруушааба. Эрхэ сүлөөгэй ба демократиин түлөө Чилиин, Уругвайн арад зоной тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэхэ шухала гээд энэ документ дотор хэлэгдэнэ.

ПАРИЖ

Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй программада үнэн сэхэ

ТАСС

Франциин социалис партиин нэгэдэхи секретарь Ф. Миттеранай түрүүлэлгэ доро хүтэлбэрилхы комитедэй заседани эндэ боложо, партиин ажал ябуулгын гол шухала асуудалнуудые хаража үзөө.

Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй правительственна хамтын программада үнэн сэхэ байһанаа социалистнууд үшөө дахин баталба.

Хүдэлмэришэ бүлэгые байгуулха тухай шиидхэбэри заседани дээрэ абтаа. Франциин элдэб социалис шэглэлнүүдэй уулзалгануудые байгша оной сентябрь һарада үнгэргэхын тула энэ бүлэг бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха байна.

НЬЮ-ЙОРК

Һонин туршалга

ТАСС

Аэронавтикын ба замбуулинай дайда шэнжэлхэ талаар США-гай национальна управлени (НАСА) һонин туршалга үнгэргэжэ байна. Агаарай дээдэ захые шэнжэлхын тула 54 ракетэ табиха юм. Мүнөө 24 ракетэ табигдаад байнхай.

ХАНОЙ

РЮВ-эй ВРП-е Маврики мэдэрбэ

ТАСС

Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствые Маврики гэжэ гүрэн мэдэрхые шиидээ гээд Сүлөөлэлгэ гэдэг хэблэлэй агентство мэдээсэбэ. Маврики хадаа Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствые мэдэрһэн 41-дэхи орон болоно гэжэ агентство тэмдэглэнэ.

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

ЭНГЕЛЬСЫН МЭДЭГДЭЭГҮИ ГАР БЭШЭГ

ХОТЫН магистрадай хэблэлэй таһагай Вуппертальда үнгэргэһэн пресс-конференци дээрэ мүнөө болотор мэдээжэ бэшэ байһан драмын, зохёолой гар бэшэгтэй журналистнууд танилсаба. Фридрих Энгельс энээнэй автор болоно.

20-той Ф. Энгельсын бэшэһэн энэ зохёол XIV зуун жэлдэ ажаһууһан Римэй арадай трибун Риенцидэ зорюулагдаһан байгаа.

Ф. Энгельсын түрэһэн Вупперталиин городской библиотекэ соо энэ гар бэшэг олдоһон байха юм. Мүнөө энэнь хэблэгдэн гараа.

ТЕХНИКЫН ҺОНИН

ШВЕЦИИН Кальмар хотодохи «Вольво» гэдэг фирмын авто-хабсаргалгын шэнэ заводто конвейерэй түхеэрэлгэ хэрэглэгдэхэеэ болёо. Ушарынь юуб гэбэл, электронно-жолоодон хүтэлбэрилгын түбэй захиралтаар гү, али оньһон аргаар нэгэнһээ нүгөөдэдэнь дамжуулагдадаг транспортно-хабсаралгын самоходно тэргэнүүд конвейерые һэлгэһэн байна. Энээнэй ашаар хүдэлмэришэн элдэб ажал хэжэ шадаха. Тэрэ ажал хүдэлмэридэнь һайнаар нүлөөлһэн байха юм.

15-тай АВИАТОР

ЭНЭЭНЭЙ урда тээ штурвалай саана хэзээшье һуужа үзөөгүй 15 наһатай францууз хүбүүн иигэжэ хэлэбэ: «Самолет газарта һуулгаха гээшэ эгээл хүшэр бэрхэтэй байгаа». Тэрэ нюусаар һэмээхэн ангар руу ороод, багахан самолёдто һууһа, тэрэниие газаашань гаргамсаараа, байлгажа үрдеэдүй байтарнь, огторгой өөдэ дэгдэн ниидэбэ. Лион дээгүүр часай турша соо ниидээд, хоёр дахин доошоо бууһан бэеэрээ, үшөө өөдөө гаража, гурбадахидаа самолёдоо буулгаһан байха юм. Тиихэдээ тэрэ самолёдоо халта эбдэжэрхёо. Номуудые унша уншаһаар ниидэжэ һураа һэм гэжэ эдир авиатор полицида мэдүүлбэ.

БАЛТИКАДА ЗАГАҺА ҮСХЭБЭРИЛНЭ

ҺАЙН ТҮРЭЛЭЙ загаһадые Балтиин далайн уһа руу табижа, үсхэбэрилхэ гэһэн хүшэр бэрхэтэй зорилго Польшын Арадай Республикын загаһашад урдаа табиһан байна. Лосось түрэлэй загаһадай хоёр жэл боложо байһан зуу мянга гаран жараахай жэл бүри далайн эрье шадарай уһа руу табидаг байха юм.

1975 ондо Кошалинска воеводстводо лосось түрэлэй загаһанай жараахайнуудые үсхэбэрилхэ түб баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха байна. Энээнэй ашаар жэлдээ 500 мянган жараахай Балтиин далай руу табиха арга олдохо.

РАДИОДО ДУРАТАЙ ЭДИР ХҮБҮҮН

РАДИОДО дуратай эгээн эдир япон хүбүүн оронойнгоо баруун захадахи Такмацу хотодо ажаһуудаг юм. Июниин 20-до гэртэхи станцяараа агаар руу дохёо тэмдэг түрүүлэн эльгээһэн Хидэки Мурата һаял 8 наһатай боложо байна. Долоон хоногой турша соо тэрэ радиодо дуратай 28 хүнтэй хоёр талын радио-холбоо тогтоогоо.

Нёдондо жэлһээ хойшо Хидэки радио-хэрэгээр һонирхожо эхилээ һэн. Тэрэнэй эсэгэ Йосихиро Муратын радиостанциин зохёон бүтээһэнһээ хойшо энээгээр һонирхожо захалһан байгаа. Эсэгынгээ туһаламжаар Хидэки радио-хэрэгые түргөөр мэдэхэ болобо. Энэ жэлэй апрель һарада тэрэ һайн дурааараа радио-дамжуулгануудые хэхэ эрхэтэй болохын тула гүрэнэй шалгалта амжалтатай һайнаар бараа һэн. Заахан операторай бушуу түргөөр таршаганаса сохиходонь үетэн нүхэдынь ехээр атаархан омогорходог байна.

УЛААН БУРГААҺА ХЭРЭГЛЭЖЭ ЭХИЛХЭНЬ ГЭЭШЭ ГҮ?

ХУЛИГАН ааша гаргаха ябадал Англи дотор улам үргэдэжэ байна. Магазинуудай витринэнүүдые бута сохино, автомашинануудые шэрээр будана, телефоной бүүдхэнүүдые урбалдуулан унагаана. Эдэ бүгэдэ хулиган ааша гаргагшадай үйлэ хэрэгүүд гээшэ. Полициин хүдэлмэрилэгшэдые олоор табяашье, харуулай нохойнуудые олошоруулаашье һаань, хорото муухай ябуулга хэгшэдтэй тэмсэжэ шаданагүй.

Эдэнэй хулиган аашануудһаа магазинуудай, киоскнуудай ээд ехэ гарза хохидолдо ороно гэжэ нютагай газетэнүүд тэмдэглэнэ. Иимэ бузагай муухай үйлэ хэрэгүүдтэй тэмсэжэ ядахадаа, улаан бургааһаар нюргыень сохижо, гэмыень амсуулха тогтоол абахыень уряалан, эдэнэр Англиин правительствада хандаһан байна.

(ТАСС).

Редакторай орлогшо **М. Н. НИМАЕВ.**

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36,63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приемная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

□ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-00515. Заказ № 00444